

**Iskolai képességkibontakoztató vagy integrációs, illetve óvodai fejlesztő
nevelési-oktatási alapprogramok
– összefoglalók –**

Bevezetés

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók esélyteremtését, a hátrányok ellensúlyozását szolgálja a képességkibontakoztató vagy integrációs felkészítés, amelynek keretei között a tanuló egyéni képességének, tehetségének kibontakoztatása, fejlődésének elősegítése, a tanuló tanulási, továbbtanulási esélyének kiegyenlítése folyik. E felkészítések alapelvei között olyanok jelennek meg, mint az oktatás méltányosságának erősítése és a tanulók iskolai sikerességének elősegítése, a tanulói előrehaladást támogató korszerű módszerek, a társadalmi-gazdasági helyzetből eredő hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenység, a tanulói közösségfejlesztés, a család bevonása és támogatása, valamint az esélyteremtést hatékonyan támogató intézményfejlesztés és módszertani megújulás révén.

A képességkibontakoztató és integrációs felkészítés, valamint az óvodai fejlesztő program megvalósításához kapcsolódó programok olyan pedagógiai, intézményfejlesztési eszközrendszer alkotnak, amelyek inkluzív tanulási-tanítási környezet megerősítésével támogatják a Nemzeti alaptanterv és a kerettantervek szerinti ismeretek minél eredményesebb átadását, elsajátítását.

A nevelési-oktatási alapprogramok, ahhoz kívánnak segítséget nyújtani a nevelési, oktatási intézmények és fenntartók számára, hogy oktatásszervezési intézkedéseiket milyen módon rendszerezzék ahhoz, hogy megfeleljenek az oktatási esélyteremtéssel összefüggő követelményeknek.

A pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény 98. § (5) b) pontja úgy rendelkezik, hogy ha a pedagógus a feladatellátási helyén a hátrányos helyzetű gyermekek, tanulók, vagy a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, tanulók külön vagy együttesen számított aránya eléri a tíz százalékot, és a pedagógus a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló miniszteri rendeletben meghatározott képességkibontakoztató, integrációs felkészítés vagy óvodai fejlesztő program keretébe tartozó feladatokat lát el, akkor a havi illetményének pótlék és egyes köznevelési feladatokért járó megbízási díj nélküli összege húsz százalékaival (esélyteremtési illetményrész) emelt összegű illetmény illeti meg.

A pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról szóló 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet 16/A. § (3) bekezdése meghatározza, hogy az esélyteremtési illetményrész megállapítása szempontjából figyelembe kell venni a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet (a továbbiakban: EMMI rendelet) szerinti képességkibontakoztató, illetve integrációs felkészítés vagy óvodai fejlesztő program meglétét.

Az EMMI rendelet 171-173. §-a szabályozza az iskolai képességkibontakoztató vagy integrációs felkészítés és az óvodai fejlesztő program kritériumait, megvalósításának részletszabályait.

Hat olyan óvodai és iskolai nevelési-oktatási program van, amely a jogszabályi feltételeknek megfelel, és ez alapján a köznevelési intézmények képességkibontakoztató, illetve integrációs felkészítést vagy óvodai fejlesztő programot valósíthatnak meg.

Tartalom

A/ Óvodai programok

1. **Esélyteremtő óvodai keretrendszer** – 4. oldal
2. **Óvodai fejlesztő program** – 8. oldal

B/ Iskolai programok

1. **Iskolai Lemorzsolódás Megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer** – 15. oldal
2. **Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés – Integrációs Pedagógiai Rendszer** – 25. oldal
3. **Komplex Alapprogram** – 33. oldal
4. **Komplex Instrukciós Program** – 45. oldal

A/1

Esélyteremtő óvodai keretrendszer

1. A program neve

Esélyteremtő óvodai keretrendszer

2. A program kidolgozója

Oktatási Hivatal (az EFOP-3.1.3-16-2016-00001 Társadalmi felzárkózási és integrációs köznevelési intézkedések támogatása kiemelt projekt, az „Esélyteremtő óvoda” keretében)

3. A program célja, alapelvei; a pedagógiai koncepció

Az „Esélyteremtő óvoda” projekt célja volt, hogy országszerte közösen létrehozzanak egy olyan, a környezetével önazonos, problémákat kezelni képes, a hátránykompenzációs óvodai nevelői eljárásokat ismerő és hatékonyan alkalmazni tudó intézményhálózatot, amelynek tagjai az esélyteremtő nevelési eljárásokat eredményesen alkalmazzák, hozzájárulva a hátránykompenzáló képesség hatékonyságához, a társadalmi helyzetből fakadó hátrányok mérsékléséhez.

Cél a köznevelés rendszerének esélyteremtő és felzárkózást segítő szerepének megerősítése a hátrányos helyzetű gyermekek vonatkozásában, annak érdekében, hogy:

- a köznevelési rendszer részeként az óvoda alkalmassá váljon a hátrányos helyzetű gyermekek eredményes nevelésére, támogassa a gyermekek óvodai beilleszkedését és elősegítse a későbbi iskolai sikerességét;
- a hátrányos helyzetű, köztük roma gyerekeket nevelő óvodák feltételrendszerének megerősítése annak érdekében, hogy a 3 éves kortól kötelező óvodai nevelés során az intézmények alkalmasak legyenek a magas színvonalú pedagógiai munkára;
- a köznevelési intézmények (óvodák) pedagógiai módszerekben való megújulása annak érdekében, hogy minél inkább képesek legyenek a hátrányos helyzetű gyermekek eredményes integrált nevelésére, későbbi oktatására.

4. A program célcsoportja

Az esélyteremtő óvodai keretrendszert alkalmazó óvodai feladatellátási helyen a célcsoport az a gyermek, aki a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 67/A. § alapján – figyelemmel a törvény 161/Q. §-ában foglaltakra – hátrányos helyzetűnek minősül. Továbbá célcsoportja az a gyermek is, aki nem hátrányos helyzetű, feltéve, hogy a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül.

Az esélyteremtő óvodai keretrendszert alkalmazó óvodapedagógusok és a munkájukat közvetlenül segítő munkatársak.

5. Az alkalmazásának feltételei (erőforrások), a program megvalósításának feltételrendszere

Az esélyteremtő óvodai keretrendszer kiindulópontját a helyzetelemzés adja, amelyből levezethetően meghatározhatók a célok, a szükséges beavatkozások, illetve a feladatokat tartalmazó cselekvési terv.

Az esélyteremtő óvodai keretrendszert megvalósító intézmények az esélyteremtő óvodai keretrendszer kereteit az Óvodai nevelés országos alapprogramja szerint készített pedagógiai programjukhoz illeszkedően töltik meg tartalommal.

6. A program megvalósításához szükséges személyi feltételek

Az esélyteremtő óvodai program megvalósításában kulcsszereplők az óvodapedagógus(ok) és az ő munkájukat közvetlenül segítő munkatársak, hiszen a keretrendszerben meghatározott tevékenységeket kell szervezni. Folyamatos együttműködést kell kialakítani az intézmény fenntartójával, ágazati (pl. általános iskola, pedagógiai-szakmai szolgáltatókkal) és ágazatközi szereplőkkel (pl. Biztos Kezdet Gyerekház, védőnői hálózattal). A gyermek fejlődése, képességeinek minél teljesebb kibontakoztatása, az iskola megkezdéséhez szükséges fejlettség elérése érdekében kiemelt feladat, hogy az intézmény kapcsolatot teremtsen és tartson fenn a pedagógiai szakszolgálattal. Szakmai együttműködést kell kialakítani továbbá a gyermekjóléti szolgálattal, gyermekjóléti központtal a családok és a gyermekek szociális helyzetének javítása, támogatása érdekében.

Az óvodán kívüli partneri kapcsolatokat szabadidős tevékenységek, programok szervezésével, valamint a felkészítésbe bevont gyermekek szüleinek, családjának részvételével, továbbá a gyermekjóléti családsegítő szolgálattal, a védőnői, háziorvosi, gyermek fogorvosi szolgálattal, a helyi önkormányzattal és a helyi nemzetiségi önkormányzattal kell erősíteni.

A családokkal szoros kapcsolat szükséges nemcsak a közösségi program megvalósítása érdekében, hanem azért is, hogy rendszeres tájékoztatást kapjanak gyermekük fejlődéséről, erősségeiről és a fejlesztendő képességekről. Ehhez a családokkal közösen végzett tevékenységeknek, foglalkozásoknak, programoknak kell társulniuk (pl. az egyéni fejlesztési tervben rögzítettek megbeszélése, a gyermek munkáinak bemutatása).

7. A program részei, összetevői

Az esélyteremtő óvodai keretrendszer keretében az óvoda – a gyermek igényéhez igazodva – biztosítja a gyermek fejlesztésével kapcsolatos pedagógiai feladatokat, a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységet, illetve az együttműködések kialakítását azokkal az ágazati és ágazatközi szervezetekkel, amelyek a gyermekek óvodai nevelése során a pedagógusokat, szülőket támogatják és a gyermekek számára szolgáltatásokat biztosítanak

Keretrendszer elemei:

7.1. Az esélyteremtő óvodai keretrendszer bevezetését és működtetését támogató folyamat kialakítása

- Az óvodai esélyteremtő óvodai program munkacsoportjának kialakítása feladatellátási helyen vagy intézményi szinten.
- Pontos és hiteles tanügyigazgatási adatszolgáltatás.

7.2. Intézményi helyzetelemzés és az arra épülő cselekvési terv

- Intézményi helyzetelemzés és az esélyteremtő óvodai keretrendszer megvalósítására vonatkozó 3 nevelési évre tervezett koncepció és cselekvési terv készítése (nevelési évenként egy-egy);

7.3. Partnerkapcsolatok, együttműködések bővítése:

- Intézményen belüli belső szervezeti együttműködések erősítése;
- Szülőkkel;
- Óvoda-iskola átmenet megkönnyítése érdekében általános iskolá(k)val;
- Ágazati és ágazatközi partnerekkel – a köznevelési intézmény fenntartójával, a pedagógiai-szakmai szolgáltatókkal, gyermekjóléti és szociális ellátórendszerekkel, civil szervezetekkel – együttműködés erősítése.

7.4 A gyermekek személyiségének fejlesztése, egyéni bánásmód érvényesítése

- Egyéni és differenciált bánásmód érvényesítése – pl. A gyermekek fejlődésének nyomon követése alapján készített egyéni fejlesztési tervek, valamint azok háromhavonta – szülővel együtt – történő áttekintése;
- Egészségfejlesztő tevékenység gyermeknek;
- Hátránykompenzáló – szocializációt erősítő óvodai és óvodán kívüli tevékenységek megvalósítása.

7.5 Az intézmény tárgyi és nevelési környezetének fejlesztése

- Gyermekbarát csoportszoba kialakítása és fejlesztése - egyéni, elsősorban fejlesztő eszközök és játékok, valamint nagymozgásos csoportszobai eszközök és csoportszobai gyermekbútorok tekintetében,
- Befogadó, nyitott és közösségi terek.

7.6 A fejlesztési irányokhoz és az intézmény szükségleteihez igazodó szolgáltatások igénybevétele

- Akkreditált pedagógus-továbbképzési programokon való részvétel,
- Óvodapedagógus szaktanácsadók által működtetett munkacsoportok,
- Hálózati tanulást segítő tevékenységek kialakítása, igénybevétele,
- Pedagógiai-szakmai szolgáltatások igénybevétele,
- Módszertani segédletek felhasználása - A módszertani anyagok elérhetők az Oktatási Hivatal honlapján:

https://www.oktatas.hu/kozneveles/projektek/efop313/efop313_szakmai_eredmenyek; valamint a <https://hirmagazin.sulinet.hu/hu/s/ovoda-vilaga> oldalon.

7.7 Nevelési folyamatot támogató tevékenységek a rendelkezésre álló források függvényében

- Értékközvetítő kulturális programok (színház, bábszínház, koncert stb.) szervezése,
- Élményt adó szabadidős programok, kirándulások,
- Egyéni fejlesztőeszközök és csoportszoba-felszerelések bővítése,
- Anyanyelvi (vagy roma dajka) foglalkoztatása,
- A gyermekek helyben történő egyéni fejlesztéséhez speciális képzettségű szakemberek biztosítása,
- Gyermekek komplex megismerése, kompetenciaalapú fejlesztése, hátránykompenzációs tevékenységek.

8. Értékelés, a nyomon követés szempontjai

Az esélyteremtő óvodai keretrendszer működtetése során készült helyzetfelmérés és a megvalósítására vonatkozó 3 nevelési évre tervezett koncepció és cselekvési terv készítése (nevelési évenként egy-egy), annak évenkénti értékelése biztosítja a nyomonkövetést. Évente, nevelési évenként érdemes az eredményeket az előrehaladást összegezni és értékelni, amely az intézmény munkatervében és beszámolójában megjelenik. Az esélyteremtő óvodai keretrendszert alkalmazó óvodák a fejlesztés értékeit, a bevált helyi gyakorlatait rögzíti a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rend. 6. §-ban szabályozott nevelési programban és a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 23. § alapján közzéteszi a Köznevelési Információs Rendszerben és az intézmény honlapján.

Óvodai fejlesztő program

1. A program neve

Óvodai fejlesztő program

2. A program kidolgozója

köznevelésért felelős minisztérium; alkalmazásának jogszabályi megalapozása: a nevelési-
oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló
20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet - 6-7. § - a pedagógiai program; 173. § - Különleges
pedagógiai célok megvalósításához igazodó nevelés- és oktatásszervezési megoldások –
Óvodai fejlesztő program

3. A program célja, alapelvei; a pedagógiai koncepció

Az óvodai fejlesztő program célja a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű
gyermekek iskolai sikerességének megalapozása. A kisgyermekkorai nevelésben való
részvételnek különösen jelentős szerepe van a sérülékeny csoportokhoz tartozó gyermekek
esetében, a készségekben jelentkező hiányok korai kialakulásának megelőzésében, így a
minőségi óvodai neveléshez való hozzáférés az esélyteremtés fontos eszköze. A gyermekek
a korai életévekben sajátítják el az egész életen át tartó tanulást megalapozó képességeket.
A tanulás egymásra épülő folyamat; a kompetenciafejlesztés és a sikeres tanulmányi
előrehaladás előfeltételei a korai életévekben megszerzett szilárd alapok.

4. A program célcsoportja

Az óvodai fejlesztő programban az a gyermek vehet részt, aki a gyermekek védelméről és
a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 67/A § alapján – figyelemmel a
törvény 161/Q §-ában foglaltakra – hátrányos helyzetűnek minősül.¹ Az óvoda vezetője
felveheti az óvodai fejlesztő programba azt a gyermeket is, aki nem hátrányos helyzetű,
feltéve, hogy a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül. Az így
felvehető gyermekek létszáma azonban nem haladhatja meg – tört létszám esetén felfelé

¹ Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki
esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

a) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a
gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családbafogadó gyámról – önkéntes nyilatkozata alapján – megállapítható, hogy a
rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik,

b) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a
családbafogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33. §-a szerinti
aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon
belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,

c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre
vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort
nélküli vagy szükségalakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosított az egészséges
fejlődéséhez szükséges feltételek.

kerekítve – az adott csoportba felvett, óvodai felkészítésben részt vevő gyermekek létszámának 15 százalékát.

5. A program alkalmazásának feltételei (erőforrások), a program megvalósításának feltételrendszere

Az óvodai fejlesztő program kiindulópontját a helyzetelemzés adja, amelyből levezethetően meghatározhatók a célok, a szükséges beavatkozások, illetve a feladatokat tartalmazó intézkedési terv.

Az óvodai fejlesztő programot megvalósító intézmények az óvodai fejlesztő program kereteit az Óvodai nevelés országos alapprogramja (ONAP) szerint készített pedagógiai programjukhoz illeszkedően töltik meg tartalommal.

Az óvodai fejlesztő programban a nevelést segítő eszközrendszer alkalmazása során kiemelt figyelem irányul az együttnevelést támogató pedagógiai módszerekre, kompetenciafejlesztő pedagógiai tevékenységekre:

- az óvodai fejlesztő program szerint a gyermek fejlesztésével kapcsolatos pedagógiai feladatok, a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenység megvalósításának alapjául szolgáló minél teljesebb állapotfelmérés a gyermek óvodába lépésekor,
- egyéni haladási ütemet figyelembe vevő differenciálás, változatos munkamódszerek, az esélyteremtést, hátránykompenzációt támogató pedagógiai gyakorlat alkalmazása a gyermek személyiségének minél teljesebb kibontakoztatása és fejlődése, az iskolai sikeresség megalapozása érdekében,
- a gyermekek kreativitására, mozgásra, zenére épülő fejlesztő tevékenységek, komplex művészeti programok, valamint a gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára, tapasztalataira, élményeire és ismereteire alapozó tevékenységek,
- a családdal történő partneri együttműködést támogató módszerek alkalmazása,
- egészségnevelést támogató foglalkozások,
- az együttnevelést támogató foglalkozások, szabadidős tevékenységek szülők, családok bevonásával,
- egyéni fejlesztési terv készítése (Az egyéni fejlesztési terv meghatározza a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységet, a szülőket támogató és a gyermek számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges szolgáltatásokat biztosító ellátásokat; a gyermek fejlődése támogatásának és a differenciálás megszervezésének alapjául szolgál, segíti a gyermek fejlődését és a pedagógus előrehaladását, a gyermek előrehaladását támogató további fejlesztési irányok meghatározásához támpontot kínál. Tartalmazza többek között a gyermek fejlődésének szempontjából releváns, lényeges információkat, a teljesítmény növelése és a személyiség fejlesztése érdekében hozott döntéseket, célkitűzéseket).

6. A program megvalósításához szükséges partneri együttműködések

Az óvodai fejlesztő program megvalósítása során különböző szakmai együttműködési formák kialakítására kell törekedni, ehhez kapcsolódó tevékenységeket kell szervezni (pl. nevelőtestületi műhelyek, esetmegbeszélések, hospitálások, egy csoportban dolgozók megbeszélései). Folyamatos együttműködést kell kialakítani a védőnői hálózattal, a korai képességfejlesztéssel összefüggő tanácsadást és tájékoztatást kell tartani. A gyermek fejlődése, képességeinek minél teljesebb kibontakoztatása, az iskola megkezdéséhez

szükséges fejlettség elérése érdekében kiemelt feladat, hogy az intézmény kapcsolatot teremtsen és tartson fenn a pedagógiai szakszolgálattal. Szakmai együttműködést kell kialakítani továbbá a gyermekjóléti szolgálattal, gyermekjóléti központtal a családok és a gyermekek szociális helyzetének javítása, támogatása érdekében.

Az óvodán kívüli partneri kapcsolatokat szabadidős tevékenységek, programok szervezésével, valamint a felkészítésbe bevont gyermekek szüleinek, családjának részvételével, továbbá a gyermekjóléti családsegítő szolgálattal, a védőnői, háziorvosi, gyermek fogorvosi szolgálattal, a helyi önkormányzattal és a helyi nemzetiségi önkormányzattal kell erősíteni.

A családoknak rendszeres tájékoztatást kell adni a gyermek fejlődéséről, erősségeiről és a fejlesztendő képességekről. Ehhez a családokkal közösen végzett tevékenységeknek, foglalkozásoknak, programoknak kell társulniuk (pl. az egyéni fejlesztési tervben rögzítettek megbeszélése, a gyermek alkotásainak bemutatása).

7. A program részei, összetevői

Az óvodai fejlesztő program keretében az óvoda – a gyermek igényéhez igazodva – biztosítja a gyermek fejlesztésével kapcsolatos pedagógiai feladatokat, a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységet (pl. a programban részt vevő gyermekek kulturális és sportrendezvényeken, foglalkozásokon való részvételének biztosítása), illetve az együttműködések kialakítását azokkal a szolgálatokkal, amelyek a gyermekek óvodai nevelése során a szülőket támogatják és a gyermekek számára szolgáltatásokat biztosítanak.

A fejlesztő program keretében a pedagógus feladata többek között egyéni fejlesztési terv készítése és ennek alapján történő képességfejlesztés, együttműködést támogató, szociális képességeket fejlesztő módszerek alkalmazása a gyermekek nevelésében, a gyermek fejlődését segítő más szakemberekkel történő együttműködés, a gyermekek differenciált, fejlesztő értékelése, illetve a családjaikkal történő rendszeres kapcsolattartás.

Fontos eleme a programnak az óvoda-iskola átmenet segítése, így az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettség elérését támogató pedagógiai tevékenységek – a tanuláshoz szükséges képességek megalapozása, a tanulási nehézség kialakulásának megelőzését, a testi, lelki és szociális érettség elérését segítő pedagógiai tevékenységek megvalósítása. Ide kapcsolódnak olyan tevékenységek is, mint a beiskolázás segítése a helyi (kötelező felvételt biztosító) iskolákkal való kapcsolattartással – közös programok, iskolai tájékoztató napok szervezése, közös óvoda-iskola átmenetet segítő program megvalósítása, esetmegbeszélések, stb. -, a beiskolázással kapcsolatos tudnivalók, információk családok felé történő közvetítésével – iskolakezdés feltételei, iskolaválasztás, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek előnyben részesítése a beiratkozás során, stb. Javasolt figyelemmel kísérni, hogy a gyermek óvodai fejlődésével, valamint az általános iskolába lépéshez szükséges fejlettségével kapcsolatos adatok, információk a szülők, az érintett pedagógusok, támogató szakemberek számára rendelkezésre álljanak. Javasolt legalább az általános iskola első évfolyamának befejezéséig a gyermekek iskolai beilleszkedésének, előrehaladásának utánkövetése.

Az óvodai fejlesztő program bevezetésének, megvalósításának főbb lépéseit az alábbi táblázat foglalja össze:

Tevékenység	I. félév	II. félév	A bevezetést követő további évek
<p>1.1. Helyzetelemzés az esélyteremtés szempontjainak alapul vételével</p>	<p>Elkészül a helyzetelemzés az óvodavezetés, nevelőtestület bevonásával: értékek – kihívások, erősségek – gyengeségek, lehetőségek – veszélyek meghatározása</p> <p>A helyzetelemzés kiemelt területei:</p> <ul style="list-style-type: none"> • együttnevelést támogató csoportalakítás • igazolatlan hiányzások alakulásának áttekintése • korszerű óvodapedagógiai módszerek megléte • a gyermekek fejlődését támogató partnerkapcsolatok, szülői kapcsolattartások kereteinek áttekintése <p>Szükség esetén szaktanácsadás igénybevétele különösen a kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló nevelésének, oktatásának segítése szakterületen, támogatás az óvodai esélyteremtés feladatainak az</p>	<p>Megtörténik a helyzetelemzés és a célok értelmezése, szükség esetén a végrehajtáshoz kapcsolódó munkacsoportok alakulnak</p> <p>Megtörténik a szülői közösség informálása</p>	<p>Az egy évvel korábbi helyzetelemzés áttekintése, felülvizsgálata, aktualizálása</p>

	intézmény alapdokumentumaiban történő megjelenítéséhez		
1.2. Intézményfejlesztési célok kijelölése Annak közös felmérése, hogy az elért eredmények erősítése, továbbfejlesztése, valamint a fejlesztést igénylő területek támogatása érdekében milyen célokat, részcélokat kell meghatározni	Elkészül az átfogó és a specifikus részcélok intézményi, feladatellátási hely szintű megfogalmazása az előrehaladás nyomon követését biztosító indikátorokkal, ütemezéssel		A célok felülvizsgálata, szükség szerinti aktualizálása
1.3. Intézkedési terv elkészítése Annak közös felmérése, hogy az elért eredmények erősítése, továbbfejlesztése, valamint a fejlesztést igénylő területek támogatása céljából milyen beavatkozásokra lesz szükség	Elkészül a célok elérését szolgáló intézkedéseket, ütemezést, felelősöket, az előrehaladás nyomon követését biztosító indikátorokat tartalmazó intézkedési terv.	Megkezdődik az intézkedési terv végrehajtása	Időarányos teljesítés figyelemmel kísérése, indokolt esetben a korrekció elvégzése, a terv aktualizálása
• Az óvodai fejlesztő program szervezéséhez kapcsolódó beavatkozások	Az esélyteremtést, méltányos oktatásszervezést szolgáló feladatok áttekintése, szükség esetén intézkedés meghatározása Kiemelt figyelem és támogató intézkedések meghatározása az óvoda-iskola átmenet támogatására	A szükséges intézkedések végrehajtása megkezdődik/folyamat ban van	A gyermekek óvodai részvételére vonatkozó létszám-megoszlások nyomon követése, ennek alapján a beavatkozások szükség szerinti korrekciója, aktualizálása
• Intézményfejlesztési terv	Intézményszervezési intézkedések: módszertani feltételek és pedagógus kézségek, technikai feltételek felmérése, a	A szükséges intézkedések végrehajtása megkezdődik/folyamat ban van	Az intézményfejlesztési terv teljesítésének áttekintése, a szükséges korrekciók, aktualizálás elvégzése.

	<p>hiányok pótlására terv készül.</p> <p>Az intézményfejlesztési kapacitás vizsgálata: a rendelkezésre álló humán erőforrás; intézményfejlesztési programokban való részvétel a megelőző és az aktuális időszakban; az óvodai nevelés korszerű módszertanához illeszkedő felkészültség felmérése, partnerkapcsolatok áttekintése. Az esélyteremtő óvodai neveléshez illeszkedő tárgyi környezet, eszköz-ellátottság felmérése. Mindezekhez illeszkedően a kapacitások, erősségek és a kapcsolódó fejlesztési, továbbképzési szándékok, intézkedések meghatározása: továbbképzési, ismeretszerzési lehetőségek áttekintése, részvétel a témához kapcsolódó pedagógus-továbbképzésen, intézményen belüli mentorálás; minőségfejlesztési és monitoring folyamatok kialakítása</p>		
--	--	--	--

Az egyéni fejlesztési terv főbb tartalmi elemei

- Alapadatok
 - A gyermek neve, csoportjának megnevezése
 - Az egyéni fejlesztési tervet készítő pedagógusok neve
 - A feladatellátási hely megnevezése

- Az értékelés területeinek meghatározása - képességek/részképességek
- Amennyiben releváns, a szakértői bizottság szakértői véleményében foglalt megállapítások, fejlesztési javaslatok - fejlesztési feladatok, ellátás formája, gyakorisága, időtartama
- A pedagógus saját megfigyelésein, felmérésein, diagnosztikus méréseken alapuló, a gyermek fejlődésére vonatkozó megállapítás, fejlesztési szükséglet megjelölése
- További szakemberek megfigyelésein, felmérésein alapuló vélemény összefoglalása
- Fejlesztő foglalkozás megjelölése (pl. beszédfejlődést segítő fejlesztés, mozgásfejlődést segítő fejlesztés stb.), az ellátás formájának, gyakoriságának, időtartamának rögzítése
- A fejlesztés értékelésének szempontjai, a visszacsatolás módja

8. Értékelés, a nyomon követés szempontjai

Az egyéni fejlesztésben részt vevő pedagógusok legalább háromhavonta értékelik az óvodai fejlesztő programban részt vevő gyermek egyéni fejlesztési terv alapján történő haladását, fejlődését, továbbá az ezeket hátráltató okokat. Az értékelésre meg kell hívni a gyermek szülőjét és indokolt esetben a gyermekjóléti szolgálat, a gyámhatóság, valamint a nevelési tanácsadást végző pedagógiai szakszolgálat képviselőjét is.

Az óvodai fejlesztő program megvalósítása eredményességének értékeléséhez a következő szempontok értékelése, nyomon követése és dokumentálása javasolt:

- a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek részvételi aránya
- a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek megoszlása (párhuzamos csoport) megfelel-e a jogszabályban előírtaknak, látható-e pozitív irányú elmozdulás.
- egyénre szabott fejlesztések kialakítása, működtetése a minőségi kisgyermekkorai neveléshez való hozzáférés javítása érdekében
- az intézmény párbeszédet alakít ki a szülővel, családokkal

Az óvodai fejlesztő program megvalósításának elvárt eredménye közép- és hosszútávon az eredményességi mutatók javulása az alábbi területeken:

- a 11 napot elérő igazolatlan hiányzást elérő gyermekek aránya a feladatellátási helyen,
- a feladatellátási helyen azon, tanköteles korba lépő gyermekek arányának alakulása, akik elérik az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget.

B/1

Iskolai Lemorzsolódás Megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer

1. A program neve

Iskolai Lemorzsolódás Megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer

2. A program kidolgozója

Oktatási Hivatal (az EFOP-3.1.5-16-2016-00001 „A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása” elnevezésű kiemelt projekt keretében)

3. A program céljai, alapelvei; a pedagógiai koncepció

Az Iskolai Lemorzsolódás Megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer (a továbbiakban: ILMT PR) olyan, iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató pedagógiai rendszer, amely összetett módon, vagyis lehetőleg minden, az iskolai lemorzsolódás szempontjából releváns területet érintve útmutatást ad a korai iskolaelhagyás megelőzéséhez. Az ILMT PR komplex intézményfejlesztési koncepción alapszik. Kiindulópontja az Európai Unió Tanácsának a korai iskolaelhagyás csökkentését célzó szakpolitikákról szóló Ajánlása, amely alapján Magyarország is elkészítette a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentését célzó nemzeti stratégiáját; valamint épít az Inklúziós index alapelveire is. Az Európai Unió tagállamainak közös célja a korai iskolaelhagyók arányának 10% alá csökkentése. Az Iskolai Lemorzsolódás Megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer komplex szakmai keret- és szolgáltatási rendszer, mely az iskolai feladatellátási helyek szintjén támogatja a tanulói lemorzsolódás megelőzését.

Egyik pillére az iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató korai jelzőrendszer működtetése a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 19. § (2) bekezdésének h) pontja szerint. A köznevelési intézmények a feladatellátási helyek szintjéig adatokat szolgáltatnak a Köznevelés Információs Rendszer egyik alrendszereként működő jelzőrendszerbe a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók helyzetére és teljesítményére vonatkozóan a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 26/A § alapján. Mindez lehetőséget ad arra, hogy adatok, tények alapján közvetlen beavatkozási pontokat lehessen azonosítani, illetve ezeken a pontokon beavatkozásokat lehessen kezdeményezni.

A pedagógiai támogató rendszer szolgáltatási elemei, mint például az akkreditált pedagógus-továbbképzések, szaktanácsadói szolgáltatások, intézményfejlesztést támogató online szakmai portálon háttéranyagok, kitölthető sablonok, útmutatók a jelzőrendszer által feltárt jelenségek, problémák kezeléséhez nyújtanak támogatást.

Az ILMT PR abban segíti az intézményvezetőket, a pedagógusokat, valamint a fenntartókat, hogy áttekintsék az iskolai élet mindazon területeit, amelyek a korai iskolaelhagyásban szerepet játszhatnak, azonosíthatják a megfelelő beavatkozási pontokat, és cselekvési terveket valósíthatnak meg a megelőzését célzó intézményfejlesztés keretében.

Az ILMT PR az intézmény nevelési-oktatási programjába a pedagógiai koncepció szintjén beilleszthető.

Az ILMT PR-t megalapozó négy fő pillér:

- Az érvényes jogszabályoknak megfelelő esélyegyenlőségi helyzet kialakítása a helyi köznevelési intézményrendszerben a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók, kiemelten a hátrányos helyzetű, valamint a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók számára. A méltányos és befogadó helyi köznevelési intézményrendszer működésének elősegítése.

- Méltányos és befogadó tanulási környezet megteremtése és fenntartása a köznevelési intézményben.
- Az oktatás- és tanulásszervezési feladatoknak a hatékonyság, eredményesség és méltányosság szempontjainak együttes figyelembevételével történő megvalósítása.
- Értékalapú és komplex, vagyis átfogó, rendszer- és folyamatelvű intézményfejlesztés és működés megvalósítása.

Az ILMT PR komplex intézményfejlesztésben gondolkodik, melyben az alábbi alapelvek érvényesülnek:

- az átfogó megközelítés, azaz, az intézményfejlesztésnek az intézményi működés minden területére szükséges kiterjednie, amely az iskolai lemorzsolódás megelőzésében szerepet játszik,
- a rendszerelvű megközelítés alapján az intézményi működés egyes területeire összefüggő rendszerként szükséges tekinteni,
- a folyamatelvű megközelítés szerint az intézményfejlesztés folyamat, melynek jól meghatározható szakaszai vannak (helyzetelemzés, tervezés-felkészülés, megvalósítás-értékelés, kiigazítás és az ILMT PR alapú jó gyakorlat leírásának ciklusa).

Az ILMT PR megvalósítása közben az alábbi alapelvek szintén érvényesülnek:

- az értékalapú megközelítés szerint az intézményfejlesztés azokból az értékekből indul ki, amelyekkel az adott intézmény, annak pedagógusai és vezetői már rendelkeznek, így a helyi sajátosságokra, szükségletekre építve kell a fejlesztési folyamatot elindítani,
- a kooperatív elvekre épülő megközelítés alapján az intézményen belül együttműködő szervezeti struktúrát érdemes létrehozni, amely más intézmények hasonló feladatot ellátó csoportjaival tud kapcsolódni,
- a hálózati tanulásra épülő megközelítés alapján a különböző intézmények ILMT PR-ben dolgozó pedagógusai támogatása, kapacitásépítése valósulhat meg.

4. A program célcsoportja

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 4. § (37) bekezdése szerint lemorzsolódással veszélyeztetett tanuló: az a tanuló, akinek az adott tanévben a tanulmányi átlageredménye közepes teljesítmény alatti vagy a megelőző tanévi átlageredményéhez képest legalább 1,1 mértékű romlást mutat, és esetében komplex, rendszerszintű pedagógiai intézkedések alkalmazása válik szükségessé.

A tankerületi központok 229/2012. (VIII.28.) Korm. rendelet 21. § szerinti tankerületi szintű esélyegyenlőségi intézkedési tervben vizsgálják a tankerületi központok feladatellátási területén működő alap- és középfokú köznevelési intézmények jellemző adatait egyrészt az oktatási szegregációval való veszélyeztetettség, másrészt az iskolák továbbtanulási, hiányzási, lemorzsolódási, illetve kompetenciamérési mutatói szempontjából. A kedvezőtlen eredménymutatókat négy területen vizsgálta a fenntartó:

- Továbbtanulási mutatók
- Lemorzsolódási mutatók
- Kedvezőtlen hiányzási mutatók
- Kedvezőtlen kompetenciamérési eredmények

Mindezek alapján a tankerületi központ a fenntartásában lévő kedvezőtlen mutatókkal rendelkező intézmények számára intézményfejlesztési feladatokat határozott meg. Ennek eredményeképpen a tankerületi központokban elkezdődött az esélyegyenlőségi intézkedések

végrehajtása és a tanulói eredményesség javítását célzó intézményfejlesztés tervezése, illetve végrehajtása. A tanulói eredményesség javításának egyik, komplex beavatkozásokat, ezáltal mélyreható és eredményes változásokat generáló eszköze az ILMT PR bevezetése lehet.

5. Az alkalmazásának feltételei (erőforrások) vagy a program megvalósításának feltételrendszere

Az ILMT PR megközelítése *folyamatelvű*, vagyis az intézményfejlesztés összetett feladatára mint egymásra épülő folyamatra tekint. A köznevelési intézmények/feladatellátási helyek, nevelőtestületek különbözőek, még ha látszólag azonos helyzetben is dolgoznak. Az *értékorientált* megközelítés mellett azt is érdemes figyelembe venni, hogy melyik intézmény milyen mértékben, milyen szakmai bevonódással, elköteleződéssel humán-erő-kapacitással tud részt venni a komplex intézményfejlesztési folyamatban.

A *felkészülés* során az intézmény megvizsgálja és értelmezi:

1. az intézmény esélyegyenlőségi helyzetét és állapotát a méltányos oktatásszervezés oldaláról,
2. szervezeti helyzetét,
3. partnerkapcsolati rendszerét, valamint
4. módszertani felkészültségét a tanulói eredményességgel összhangban.

A tervezés, azaz a bemeneti – 12-24 hónapos időszak során – az intézmény a partnerei együttműködésével kialakítja az Iskolai Lemorzsolódás Megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer alkalmazási feltételeit, és ehhez kiválasztja a számára megfelelő differenciált célrendszert.

A *második szakaszban* az Iskolai Lemorzsolódás Megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer helyi működtetése, a komplex intézményfejlesztés folyamata áll a középpontban. Ennek során további tanévek (4-6 tanév) alatt érhető el az esélyegyenlőségi kimeneteknek megfelelő eredményesség. A fejlesztés ekkor lép a működés *folyamat* szakaszába.

A folyamatelvű megközelítés harmadik egysége a *kimenet* szakasza. Az Iskolai Lemorzsolódás Megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer a PDCA ciklusra épül, ezért ez egy folyamatosan visszatérő szakasz. Meghatározott időszakonként visszajelzést ad a fejlesztő és/vagy működtető folyamat számára az eredményességről, ami az újratervezés érdekében és további folyamatok feltételeinek megteremtésében, illetve azok elindításában biztosítja a tervezés bemeneti szakaszához való visszatérést.

1. A bemenet – az Iskolai Lemorzsolódás Megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer alkalmazási feltételeinek kialakítása

A folyamatnak az első szakasza a bemenet, mely 12-24 hónapot igénybe vevő tervezési, felkészülési szakasz. Ennek során az adott intézmény a fenntartói intézkedési tervekkel összhangban felkészül a komplex intézményfejlesztésre.

1.1. Az Iskolai Lemorzsolódás Megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer bevezetését, működtetését és értékelését biztosító folyamatok kialakítása

- Pontos és hiteles tanügyigazgatási adatszolgáltatás
- Intézményen belüli minőségbiztosítási és monitoring folyamatok kialakítása
- Együttműködések kialakítása a köznevelési intézmény fenntartójával, a pedagógiai-szakmai szolgáltatókkal, valamint az intézmény egyéb partnereivel

1.2. A fejlesztési irányokhoz és az intézmény szükségleteihez igazodó, az iskolai lemorzsolódás megelőzését és a befogadó oktatást támogató szolgáltatások kiválasztása és igénybevétele

- Akkreditált pedagógus-továbbképzési programokon való részvétel
- Hálózati tanulási formák kialakítása, igénybevétele
- Pedagógiai-szakmai szolgáltatások igénybevétele

1.3. A komplex intézményfejlesztést támogató szervezeti struktúra kialakítása

- A komplex intézményfejlesztés koordinálása az intézmény vezetésének részvételével
- Az egyes intézményfejlesztési területek (esélyegyenlőség, szervezetfejlesztés, partnerkapcsolatok, módszertan) fejlesztésének koordinálása
- A hálózati tanulási formák koordinálása

1.4. A komplex intézményfejlesztés megalapozása fejlesztési területenként

- Az intézmény esélyegyenlőségi helyzetének és állapotának vizsgálata
 - Tanulói háttér adatok és eredményességi mutatók, pedagógus adatok
 - Az intézményi működés jogszabályi megfelelése, az intézmény helyi köznevelési rendszerben elfoglalt helyzete
 - Esélyegyenlőség és a méltányos oktatásszervezés az intézményen belül
 - Esélyegyenlőség és a méltányos oktatásszervezés az intézményi alapidokumentumok szintjén
- Szervezeti terület
 - Az intézmény belső világának feltárása
 - Intézményfejlesztési kapacitás vizsgálata
 - Önfelkészítés támogatása, a nevelő testület mint közösség fejlesztése
- Partnerkapcsolatok vizsgálata
 - Családokkal való partnerség
 - Az iskoláztatás fordulópontjain (óvoda-iskola, alsó-felső tagozat, általános iskola-középiskola, középiskola-felsőfokú oktatás átmenetei) megvalósuló együttműködések
 - Ágazati és ágazatközi együttműködések
- Módszertani kultúra, tanulói és pedagóguskompetenciák elemzése
- Iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató intézményi
 - helyzetelemzés
 - SWOT-elemzés
 - jövőkép

1.5. Az iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató komplex intézményfejlesztés megtervezése

- Kihívások és stratégiai célok azonosítása
- Differenciált célrendszer meghatározása
- Tevékenységek, beavatkozások kijelölése és rögzítése
- Iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató
 - intézményi komplex intézményfejlesztési terv
 - intézményi komplex intézkedési terv
 - intézményi komplex cselekvési terv

Az intézmény humán erőforrás-rendszere, belső együttműködései, a tanulószervezeti kultúra kiépültsége, a szervezet állapota, működése, az intézményfejlesztésbe való bevonhatóság mértéke, a szervezeti-strukturális garanciák kiépítettsége.

Minden intézményfejlesztés, így az iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató komplex intézményfejlesztés elindítását megelőzően is, szükséges annak átgondolása, hogy ehhez a vállaláshoz milyen szervezeti erőforrásokkal rendelkezik az intézmény.

Az iskolai lemorzsolódás megelőzését célzó intézményfejlesztési folyamat elindítását több szereplő is kezdeményezheti:

- a fejlesztés elindulhat fenntartói kezdeményezésre;
- az iskolavezetés belső elköteleződésből is indíthat fejlesztési folyamatokat, akár a vezetői programban megfogalmazottak vagy az intézményi önértékelésben feltárt jelenségek alapján, akár a nevelőtestület kezdeményezésére;

Az intézményfejlesztés elindításával az intézmény egy többéves folyamatra vállalkozik, amelyben valamennyi érintett szereplő együttműködése (a fenntartó támogatása, a vezető és a nevelőtestület elköteleződése) egyaránt szükséges.

6. A program megvalósításához szükséges személyi feltételek, partnerek

A korai iskolaelhagyás megelőzése összetett probléma, melynek kezelésében számos szereplő érintett. A különböző szereplők – család, iskola, fenntartó, Oktatási Hivatal, pedagógiai oktatási központok, ágazati, ágazatközi partnerek – együttműködése elengedhetetlen a korai iskolaelhagyáshoz vezető veszélyeztetettség tényezők hatásának mérsékléséhez.

Az ILMT PR megvalósítása a komplex intézményfejlesztés alapelveinek megfelelően az intézmény vezetésének és a működtetésért felelős pedagógusok csoportjának összehangolt munkája révén lehetséges.

Az intézményfejlesztés során cél azoknak a partnereknek a mozgósítása és/vagy felkeresése, bevonása a pedagógiai munkába, akik relevánsan be tudnak kapcsolódni a lemorzsolódás megelőzésére irányuló intézményi kezdeményezésekbe és az ennek részét képező esélyegyenlőségi helyzet javításába. A családokon túl ilyen partnerek lehetnek többek között a családokat támogató szervezetek, a tanulókat támogató tanodák, sportegyesületek, a gyerekek sportolásához, tanulásához anyagi, szervezési támogatással hozzájáruló helyi vállalkozások, támogatók is.

A korai iskolaelhagyás szempontjából fontos partnerek továbbá az ágazati partnerek (oktatási rendszeren belüli partnerek) közül például a szakszolgálat munkatársai, az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmények gyógypedagógusai, fejlesztő pedagógusai, a Pedagógiai Oktatási Központok szakemberei, szaktanácsadói vagy egyéb szakmai szolgáltatók és azok munkatársai. Az ágazatközi együttműködés keretében fontos partnerek a szociális ellátórendszer munkatársai. A partnerek mellett – a partnerséget tágran értelmezve – kulcsszerepük van az igénybe vett szolgáltatásoknak is, vagyis azoknak az akkreditált képzéseknek, regionális műhelyeknek, szakmai találkozónak, mentori és tanácsadói szolgáltatásoknak, amelyek az ILMT PR alapú komplex intézményfejlesztés megvalósítását támogatják.

7. A program részei, összetevői

Függetlenül attól, hogy a fejlesztés mely fázisában tart, az ILMT PR bevezetése és az ILMT PR alapú intézményfejlesztés az eszközrendszer komplexitásából következően szerteágazó feladat. Az ILMT PR lineáris felépítésű pedagógiai rendszer, melynek rendszerelemei egymást követik, az alkalmazásra történő felkészülés után kerül sor a kipróbálásra és a korrekcióra, majd az implementálásra.

A korai iskolaelhagyással kapcsolatos tevékenységek kialakításához az első lépés, hogy a szereplők pontos, megbízható és érvényes információk birtokában tudják megalapozni fejlesztéseiket, intézkedéseiket.

2. A folyamat – az Iskolai Lemorzsolódás Megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer bevezetése és működtetése

Az ILMT PR alapú intézményfejlesztés második, folyamat szakasza (2-4 év) során a feltételek rendelkezésre állása esetén lehet bevezetni és működtetni magát a pedagógiai rendszert, tehát a folyamat szakaszban a komplex intézményfejlesztés áll a középpontban. A célok eléréséhez rendelt tevékenységekkel a pedagógiai gyakorlat, intézményi működés továbbfejlesztését, új gyakorlatok, módszerek, eljárások megismerését (pedagógus-továbbképzés, hálózati tanulás, belső hospitálás, tudásmegosztás, esetmegbeszélés) bevezetését és ezek eredményességének összegző értékelését, elemzését végzi el az intézmény, a monitoring, minőségfejlesztési folyamatok részeként, a releváns partnerek bevonásával. A fejlesztés értékeit, bevált helyi gyakorlatait rögzíti az intézményi alapdokumentumaiban, azaz az alapdokumentumait módosítja.

2.1. Az Iskolai Lemorzsolódás Megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer bevezetését, működtetését és értékelését biztosító folyamatok fenntartása

- A korai jelző- és pedagógiai támogató rendszerbe történő adatszolgáltatás – adatelemzés
- Jogszabályoknak megfelelő esélyegyenlőségi helyzet kialakítása a helyi köznevelési intézményrendszerben együttműködve a fenntartóval
- Az intézmény partnerkapcsolatainak bővítése
- Az eredmények rögzítése és értékelése
- Minőségfejlesztési és monitoring folyamatok működtetése
- A fejlesztések értékeinek rögzítése az intézményi alapdokumentumokban

2.2. A tanulási-tanítási folyamatok eredményességét támogató szakmai együttműködések bővítése

- Az intézményen belül
- A családokkal
- Az iskoláztatás fordulópontjain
- Ágazati és ágazatközi partnerekkel

2.3. Az intézmény tárgyi és tanulási környezetének fejlesztése

- A nemzeti, regionális és helyi identitást megjelenítő tárgyi környezet
- Befogadó, nyitott és közösségi terek
- Egyenlő részvételt biztosító tanulási környezet
- A tanulói kulcskompetenciákat fejlesztő tanulási környezet
- Különböző tanulási formákat biztosító tanulási környezet

2.4. Tanulói csoportok és közösségek alakulásának segítése

- A tanulói kulcskompetenciák egymást támogató fejlesztése a tanórákon és tanórán kívül
- Partnerszemléletű közösségfejlesztés
- Kortárs segítség
- Asszertív, erőszakmentes kommunikáció, demokratikus szabály- és döntéshozatal
- A tanulóközösség kezdeményezésére és aktív részvételére építő programok

2.5. A tanulási-tanítási folyamatok tervezése, szervezése és irányítása

- A folyamatelvű és érdeklődésalapú curriculumok
- Tanulói autonómia és a felelősségvállalás fejlesztése
- Tanulói együttműködésre épülő tanulásszervezés
- A tanulók és családok bevonása a tanulási folyamatokba

2.6. Tanulási-tanítási módszerek, munkaformák

- Problémaorientált – érdeklődésalapú megközelítések
- A tevékenység-, élmény- és játékalapú tanulás
- Digitális tanulás és tanítás

2.7. A tanulók személyiségének fejlesztése, egyéni bánásmód érvényesítése

- A tanulók komplex megismerése, kompetenciaalapú fejlesztése
- A tanulói kulcskompetenciák méltányos fejlesztése
- Autonóm és felelősségvállalásra képes tanulók nevelése
- Egyéni és differenciált bánásmód érvényesítése

2.8. A pedagógiai folyamatok értékelése

- A tanulói eredményességre irányuló pedagógusi önreflexió, önértékelés és önfejlesztés
- Egyénre szabott teljesítményértékelés
- A tanulás módjára vonatkozó visszajelzés
- A tanulás céljára, jelentőségére, alkalmazhatóságára vonatkozó visszajelzés
- Értékelés a tanulásszervezés módjával

8. Értékelés, a nyomon követés szempontjai

3. A kimenet – Az Iskolai Lemorzsolódás Megelőzését Támogató Rendszer bevezetésétől elvárt eredmények

A harmadik szakasz a kimenet: ennek során kell vizsgálni, hogy milyen eredményekhez vezetett az ILMT PR a bevezetését követő 2., illetve 4 tanévre. A kimenet szakaszban történik az eredmények visszacsatolása a folyamatba: ettől válik ciklikussá, folyamattá a komplex fejlesztés, a pedagógiai rendszer bevezetése és alkalmazása. Az ILMT PR a PDCA ciklusra épül, ezért ez egy folyamatosan visszatérő szakasz. Meghatározott időszakonként visszajelzést ad a fejlesztő és/vagy működtető folyamatban résztvevők számára az eredményességről, ami az újratervezés érdekében és további folyamatok feltételeinek megteremtésében, illetve azok elindításában biztosítja a tervezés bemeneti szakaszához való visszatérést.

3.1. A komplex intézményfejlesztést alátámasztó intézményfejlesztési dokumentumok elkészítése és nyilvántartása

Dokumentumok a bemeneti szakasz lezárásakor:

- A tanulói lemorzsolódás megelőzését szolgáló jelzőrendszeri és a kapcsolódó tanügyigazgatási adatok nyilvántartása
- A lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók pedagógiai támogatásához kapcsolódó korai jelzőrendszeri adatok elemzése esélyegyenlőségi szempontból
- Intézményi helyzetelemzés, mely tartalmazza az intézmény SWOT-elemzését is
- Iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató komplex intézményfejlesztési terv
- Iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató komplex intézkedési terv
- Iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató intézményi komplex cselekvési terv
- Az intézményfejlesztést koordináló és az egyes intézményfejlesztési területekért felelős munkacsoportok éves munkatervei
- A lemorzsolódás megelőzésében aktívan együttműködő partnerek adatbázisa

- Legalább egy megkötött partneri együttműködési megállapodás az Iskolai Lemorzsolódás megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer valamely eleméhez kapcsolódóan
- Az iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató felülvizsgált továbbképzési program
- Esélyegyenlőségi szempontokat követő beiskolázási terv

Folyamat szakasz működtetésekor:

- A tanulói lemorzsolódás megelőzését szolgáló jelzőrendszeri és a kapcsolódó tanügyigazgatási adatok naprakész nyilvántartása
- A lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók pedagógiai támogatásához kapcsolódó korai jelzőrendszeri adatok idősoros elemzése, a beavatkozások értékelése
- Évenként felülvizsgált és kiigazított iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató intézményi komplex cselekvési terv és megvalósítási dokumentumai
- A komplex intézményfejlesztést koordináló és az egyes intézményfejlesztési területekért felelős munkacsoportok éves munkatervei
- A lemorzsolódás megelőzésének érdekében együttműködő partnerek folyamatosan bővített és évente aktualizált adatbázisa
- A megkötött partneri együttműködési megállapodások értékelése, évente legalább egy új partneri együttműködési megállapodás
- Évenként felülvizsgált továbbképzési program a lemorzsolódás megelőzésének hatékony és eredményes támogatása érdekében
- Évről évre esélyegyenlőségi szempontokat követő beiskolázási terv
- Az átmeneteket segítő programok leírásai, évenkénti munkatervei
- Az iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató helyi értékek, jó gyakorlati elemek-leírásai
- Az Iskolai Lemorzsolódás megelőzését Támogató Pedagógiai Rendszer elemeinek működését biztosító módosított alapidokumentumok (pedagógiai program, éves munkaterv, házirend, SZMSZ)
- Éves önértékelő összegző beszámoló a komplex intézményfejlesztésről
- A komplex intézményfejlesztés tevékenységeit, előrehaladását összegző éves beszámoló a fenntartó számára

3.2. Tanulókra vonatkozó eredményességi mutatók az ILMT PR bevezetését követő 2. és 4. tanév végén

	2. tanév végére a bevezetést megelőző tanév végi adatokhoz viszonyítva	4. tanév végére a két évvel korábbi tanév végi adatokhoz viszonyítva
lemorzsolódás	a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók aránya nem változik vagy csökken	a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók aránya csökken
évfolyamismétlők aránya	a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók körében nem változik vagy csökken	a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók körében csökken

	2. tanév végére a bevezetést megelőző tanév végi adatokhoz viszonyítva	4. tanév végére a két évvel korábbi tanév végi adatokhoz viszonyítva
igazolatlan mulasztás	30 órát igazolatlanul mulasztó tanulók aránya csökken a feladatellátási hely teljes tanulói létszámához viszonyítva	csökken a legalább 50 órát igazolatlanul mulasztó tanulók aránya a feladatellátási hely teljes tanulói létszámához viszonyítva csökken a legalább 250 órát igazoltan mulasztó tanulók aránya a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók körében
országos kompetenciamérés	a tanulói eredmények javulnak mind az átlageredmények tekintetében, mind a minimumszintet el nem érő tanulók körében	a tanulói eredmények javulnak mind az átlageredmények tekintetében, mind a minimumszintet el nem érő tanulók körében
hozzáadott érték ²	a matematikai és szövegértési kompetenciamérés tényleges eredménye az Országos Kompetenciamérés Fenntartói, Intézményi és Telephelyi jelentésekben közölt, a családháttér-index alapján becsült várható eredményéhez képest nem gyengébb, nem különbözik	a matematikai és szövegértési kompetenciamérés tényleges eredménye a becsült várható eredményhez képest szignifikánsan jobb
	a feladatellátási hely hozzáadott értéke nem csökken (az Országos Kompetenciamérés Fenntartói, Intézményi és Telephelyi jelentésekben közölt, az azonos képzési és településtípusba tartozó telephelyek két évvel ezelőtti eredményéből becsült várható eredmény alapján)	a feladatellátási hely hozzáadott értéke magas (az Országos Kompetenciamérés Fenntartói, Intézményi és Telephelyi jelentésekben közölt, az azonos képzési és településtípusba tartozó telephelyek két évvel ezelőtti eredményéből becsült várható eredmény alapján)
	nem csökken vagy nő az érettségig adó középiskolában továbbtanulók aránya	nő az érettségig adó középiskolákban továbbtanulók aránya

² Hozzáadott érték alatt a tanulók két évvel korábbi eredményeiből becsült eredmények és a tényleges eredmények kapcsolatát értjük matematika és szövegértés területén.

	2. tanév végére a bevezetést megelőző tanév végi adatokhoz viszonyítva	4. tanév végére a két évvel korábbi tanév végi adatokhoz viszonyítva
	az érettségít adó középiskolákban továbbtanulók közül a 9. évfolyamot eredményesen elvégzők aránya nem csökken	az érettségít adó középiskolákban továbbtanulók közül a 9. és 10. évfolyamot eredményesen elvégzők aránya nem csökken

A kimenet nem egy tanév után jelentkezik. Évente, tanévente érdemes az eredményeket, az előrehaladást összegezni és kiértékelni, egyrészt az intézménynek önmaga számára, másrészt a fenntartója számára, és ebben az értékelésben újratervezni esetleg a folyamatokat, újabb feltételeket megteremteni ahhoz, hogy sikeres legyen a pedagógiai rendszer működtetése. Az ILMT PR alkalmazó intézmények a fejlesztés értékeit, a bevált helyi gyakorlatait rögzíti a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rend. 6. §-ban szabályozott nevelési programban és a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 23. § alapján közzéteszi a Köznevelési Információs Rendszerben és az intézmény honlapján.

B/2

Képességkibontakoztató és integrációs felkészítés – Integrációs Pedagógiai Rendszer

1. A program teljes neve

A hátrányos helyzetű tanulók képesség-kibontakoztató vagy integrációs felkészítésének pedagógiai rendszere – Integrációs Pedagógiai Rendszer

2. A program alkalmazásának jogszabályi megalapozása

A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet - 6-7. § - a pedagógiai program; 171-172. § - Különleges pedagógiai célok megvalósításához igazodó nevelés- és oktatásszervezési megoldások – A képességkibontakoztató és az integrációs felkészítés szabályai

3. A program célja, alapelvei; a pedagógiai koncepció

Az Integrációs Pedagógiai Rendszer az intézmény egészét átható rendszer. A program a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeket, tanulókat célozta, számukra együttnevelő, inkluzív környezet megteremtését kívánta ösztönözni. Meghatározza a program alkalmazásának feltételeit, a folyamatban megvalósítandó pedagógiai tevékenységeket és az elvárt eredményeket, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók egyenletes megoszlását biztosító elvárásokat.

4. A program célcsoportja

Ld. a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 171-172. §-aiban.

5. Az alkalmazásának feltételei (erőforrások) vagy a program megvalósításának feltételrendszere

A tanítást-tanulást segítő eszközrendszer alkalmazása során kiemelt figyelem irányul az együttnevelést támogató pedagógiai módszerekre, kompetenciafejlesztő pedagógiai tevékenységekre:

- egyéni haladási ütemet figyelembe vevő differenciálás, változatos munkamódszerek alkalmazása tanórai keretek között az iskolai sikeresség támogatása, a tanulási kudarcok megelőzése, a hátránykompenzáció, valamint a képességek minél teljesebb kibontakoztatása és fejlesztése érdekében. Az egyénre szabott differenciálást az együttműködésre épülő pedagógiai modellek – pl. kooperatív tanulásszervezés, projekt módszer, drámapedagógia, stb. – alkalmazása, amelyek lehetővé teszik, hogy minden tanuló mellett van legalább egy segítő társ vagy kiscsoport, aki folyamatosan támogatja, segíti a tanuló egyéni feladatainak elvégzését is. Olyan tanítási megoldások alkalmazása, amelyek során lényeges szerepet kap a tanulói aktivitás, az alkotás, a rugalmas, a tanulók kreatív tevékenységére épülő foglalkozások, felfedeztető, kutató

módszerek, a kezdeményezés. A tevékenységek során előtérbe kerül a játék, az önkifejezés, a mozgás, az élményszerűség, fontossá válik a tanulói kezdeményezésre, együttműködésre és partnerségre, aktivitásra, önállóságra törekvés. A pedagógus e tevékenységek során segítséget ad a tanulók munkájához, a tanulói tevékenységek facilitátoraként vesz részt a folyamatokban. A folyamatban megjelenik a pedagógusok és a szülők együttműködését támogató tevékenység is.

- tanulói kulcskompetenciák és alapkompentenciák fejlesztése keretében
 - az önálló tanulási képességet kialakító tevékenységek megvalósítása során a tevékenység-, élmény- és játékalapú tanulás, a digitális tanulás és tanítás formáinak beépítése a mindennapi pedagógiai folyamatokba
 - tanulási motivációt erősítő és fenntartó tevékenységek megvalósítása, kiemelten a felfedezést támogató tevékenységek megjelenítése a pedagógiai folyamatokban. A tevékenység jelentősen javíthatja a tanulók tanulás iránti érdeklődését, motivációját, mert a tanulási folyamat nagyobb részéért a tanulók maguk felelősek, a húzóerő maga a probléma és annak megoldása. A tanulók nem kész információkat, magyarázatokat kapnak e tevékenység során, hanem egy probléma felvetéséhez gyűjtenek adatokat, keresnek magyarázatokat, miközben megismerik az ehhez kapcsolódó ismeretanyagot és felhasználják előzetes ismereteiket is. A tudás megszerzése, a tanulási teljesítőképesség növelése érdekében az IKT-eszközök alkalmazására épített tanítási, tanulási tevékenységek megvalósítása szintén hangsúlyt kap.
 - tanulói egyéni fejlesztési terv / portfólió készítése - az egyéni fejlesztési terv a tanulói támogatásnak és a differenciálás megszervezésének alapjául szolgál, segíti a tanuló megismerését, a pedagógus munkáját és a tanuló előrehaladását támogató további fejlesztési irányok meghatározásához támpontot kínál. Tartalmazza többek között a tanuló eredményeit, mérési eredményeket, az iskolai életút szempontjából releváns, lényeges információkat, a teljesítmény növelése és a személyiség fejlesztése érdekében hozott döntéseket, célkitűzéseket, visszajelzést ad a tanulási folyamatról.
 - a tanulók egyéni haladási üteméhez illeszkedő értékelés alkalmazása a mindennapi nevelési, oktatási gyakorlatban, amely magában foglalja a formatív, a tanulás módjára vonatkozó értékelési formák alkalmazását is
 - tanulói kommunikációs képességeket fejlesztő tevékenységek
 - komplex művészeti programok, tevékenységek megvalósítása - az érzékszervek fejlesztésén keresztül a fogalmi fejlődést a kognitív képességek fejlesztését elősegítő különböző észlelési-érzékelési formák alkalmazása a hátránykompenzáció érdekében intézményi szinten
- a szociális kompetenciák fejlesztése érdekében közösségfejlesztő, közösségépítő programok, sztereotípiák megelőzését, lebontását támogató tevékenységek, foglalkozások, az együttnevelést támogató tanórán kívüli programok, egyéb foglalkozások, szabadidős tevékenységek megvalósítása

Az egyéni fejlesztési terv javasolt, főbb tartalmi elemei

- Alapadatok
 - A tanuló neve, osztályának megnevezése
 - Az egyéni fejlesztési tervet készítő pedagógusok neve
 - Feladatellátási hely megnevezése
- Fejlesztendő területek megállapítása - az előzetes mérések – diagnosztikus mérés, kompetenciamérés, ill. pedagógusi vélemény alapján)
 - fejlesztendő készség- és kompetenciaterületek megjelölése
 - a személyiségfejlesztés területét érintő fejlesztések megjelölése
 - közösségi együttműködést, kapcsolatépítés fejlesztendő területei
- Amennyiben releváns, a szakértői bizottság szakértői véleményében foglalt megállapítások, fejlesztési javaslatok - fejlesztési feladatok, ellátás formája, gyakorisága, időtartama
- A fejlesztés általános és specifikus, részletezett célkitűzései
- A fejlesztés területei (a meghatározott cél feladatokra bontása, a fejlesztési feladatok során alkalmazott módszerek, eljárások, eszközök megjelölése)
- A fejlesztés értékelésének szempontjai, a visszacsatolás módja
- A tanuló sikeres iskolai előrehaladását érintő hatások és változások megállapításának módja, gyakorisága, dokumentálása, az értékelés eredményeinek hasznosítása a további fejlesztésben
- A tanuló, illetve családja számára biztosított vagy közvetített gyermekjóléti segítség rögzítése
- A sikeres iskolai előrehaladást, beilleszkedést támogató tanórán kívüli programokban, közösségépítő, szabadidős programokban és tevékenységekben történő részvétel értékelése
- Az egyéni fejlesztési terv megvalósulása rendszeres időközönként történő nyomon követésének dátuma, a nyomon követés felelősének/felelőseinek megnevezése; a fejlesztés további menetének meghatározása
- A tanuló előrehaladásával összefüggően a szülőkkel, családdal történő kapcsolattartás, tájékoztatás módjának, időpontjának rögzítése

6. A program megvalósításához szükséges személyi feltételek, partneri együttműködések

Törekedni kell a tanulási-tanítási folyamatot támogató szakmai együttműködések erősítésére, együttműködési formák kialakítására és tevékenységek szervezésére, így pl. nevelőtestületi műhelyek, esetmegbeszélések, problémamegoldó fórumok, hospitálások, intézményközi megbeszélések szervezésére. Szükséges felmérni, hogy milyen szakemberre van szükség a tanulók fejlődése érdekében. Az iskolán belüli szakemberek közül partnerek lehetnek az egy osztályban tanító pedagógusok, az egy munkaközösségben dolgozók, adott módszertani műhely vagy (intézmény)fejlesztési csoport tagjai, a nevelő, oktató munkát segítők, stb. A partnerek közül fontos szerepe lehet a pedagógiai szakszolgálat munkatársainak, a családsegítő és gyermekjóléti szolgálat munkatársainak, a szakellátásban dolgozó szakembereknek. A tanulói esélyteremtés biztosításában kiemelt hangsúlyt kap a szakemberek együttműködése. Figyelmet szükséges fordítani az iskoláztatás fordulópontjain – óvoda/iskola, alsó-felső tagozat, alapfokú- középfokú- felsőfokú oktatás

átmenetei – megvalósuló együttműködésekre. A képességkibontakoztató, integrációs felkészítésben részt vevő tanulók számára igényeiknek megfelelően kerülhet sor támogató szakember bevonására – pl. a hátránykompenzáció, a lemorzsolódás megelőzése vagy az egyéni fejlesztési tervek készítésének támogatása során. Törekedni szükséges az Iskolai IPR alkalmazását támogató iskolán kívüli partneri kapcsolatok erősítésére a tanórán kívüli szabadidős tevékenységek, programok szervezésével nemzetiségi önkormányzat, tanoda, sportegyesület, helyi kulturális intézmény, más oktatási intézmény, stb. bevonásával, valamint a felkészítésbe bevont tanulók szüleinek, családjának részvételével, illetve a helyi szülői szervezettel együttműködve.

A végrehajtás keretében választható, nem kötelezően megvalósítandó tevékenységek

Pályaorientációs programok, a továbbtanulást elősegítő tevékenységek

Olyan tevékenységek megvalósítása, amelyek – lehetőség szerint a pályaorientációt támogató online mérőeszköz alkalmazásával – segítik a komplex tanulói profil (személyes tulajdonságok, érdeklődés, kompetencia és MTMI (matematikai, természettudományos, informatikai és műszaki) terület elemzésére és a kapott eredmények értelmezésén alapuló pályaorientációs támogatást. Pályaorientációs mérőeszköz alkalmazásával csoportos vagy egyéni mérés megszervezése a tanulók számára. Szükséglet szerint lehetséges partnerek, külső szakértők bevonása, patrónusi, mentori rendszer kialakítása, az iskolán kívüli pályaorientációs események, programok megvalósítása.

Szociális hátrányok enyhítése – programokra, rendezvényekre jutás támogatása

- A szociális hátrányok enyhítése a programban résztvevő tanulók részére az iskolai programokhoz kapcsolódóan
- A programban részt vevő gyermekek és kísérőik részére kulturális és sport-, szabadidős rendezvényeken, foglalkozásokon való részvétel biztosítása

Eszközök alkalmazása

Tanulók által közvetlenül használt, az IPR megvalósítását segítő fejlesztő eszközök (pl. társasjáték, logikai, készségfejlesztő, finommotorikát, térlátást fejlesztő és segítő eszközök stb.) alkalmazása.

Tanulóbarát osztályterem, inkluzív oktatást támogató iskolai környezet kialakítása

A kooperatív, differenciált tanulásszervezéshez, a tanulók kulcskompetenciáinak fejlesztéséhez szükséges feltételek kialakítása, megfelelő tárgyi feltételek, tanulási környezet, közösségi terek kialakítása. Olyan tevékenységek megvalósítása, amelyek eredményeként a tanulási környezet megjeleníti az iskolai közösség értékeit, sokszínűségét.

7. A program részei, összetevői

Az Integrációs Pedagógiai Rendszer bevezetésének, megvalósításának főbb lépéseit az alábbi táblázat foglalja össze:

Tevékenység	I. félév	II. félév	a bevezetést követő további évek
1.1. Helyzetelemzés az esélyteremtés szempontjainak alapul vételével	<p>Elkészül a helyzetelemzés az iskolavezetés, tantestület bevonásával:</p> <p>értékek – kihívások, erősségek – gyengeségek, lehetőségek – veszélyek meghatározása</p> <p>tanulói háttér adatok és eredményességi mutatók összegyűjtése (Országos kompetenciamérés eredményei, a lemorzsolódás megelőzését szolgáló korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer; kiemelt figyelmet igénylő tanulók létszámadatai)</p> <p>Szükség esetén szaktanácsadás igénybevétele különösen a kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló nevelésének, oktatásának segítése szakterületen, támogatás az oktatási esélyteremtés feladatainak az intézmény alapidokumentumaiban történő megjelenítéséhez</p>	<p>Megtörténik a helyzetelemzés és a célok értelmezése, szükség esetén a végrehajtáshoz kapcsolódó munkacsoportok alakulnak</p> <p>Szülők, szülői közösség, diákönkormányzat informálása megtörténik</p>	<p>Az egy évvel korábbi helyzetelemzés áttekintése, felülvizsgálata, aktualizálása.</p>
1.2. Intézményfejlesztési célok kijelölése Annak közös felmérése, hogy az elért eredmények erősítése, továbbfejlesztése, valamint a fejlesztést igénylő területek támogatása érdekében milyen célokat, részcélokat kell meghatározni	<p>Elkészül az átfogó és a specifikus részcélok intézményi – feladatellátási hely - szintű megfogalmazása az előrehaladás nyomon követését biztosító indikátorokkal, ütemezéssel.</p>		<p>A célok felülvizsgálata, szükség szerinti aktualizálása elkészült.</p>
1.3. Intézkedési terv elkészítése Annak közös felmérése, hogy az elért	<p>Elkészül a célok elérését szolgáló intézkedéseket, ütemezést, felelősöket, az előrehaladás nyomon követését biztosító</p>	<p>Megkezdődik az intézkedési terv végrehajtása</p>	<p>Időarányos teljesítés figyelemmel kísérése, indokolt esetben a korrekció elvégzése, a terv aktualizálása.</p>

eredmények erősítése, továbbfejlesztése, valamint a fejlesztést igénylő területek támogatása céljából milyen beavatkozásokra lesz szükség	indikátorokat tartalmazó intézkedési terv.		
<ul style="list-style-type: none"> Oktatásszervezési beavatkozások 	<p>Az esélyteremtést, méltányos oktatásszervezést szolgáló feladatok – sérülékeny tanulói csoportokhoz tartozó tanulók megoszlása (rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók, sajátos nevelési igényű, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók) osztály- és csoportszervezési elvek szerint, illetve egy intézmény feladatellátási helyei közötti tanulói arányok összehasonlítása; beiskolázási körzethatár áttekintése, jogszabályi összevetés - kiemelt figyelemmel a képességkibontakoztató és az integrációs felkészítésre vonatkozó osztály- illetve csoportszervezés előírásaira -, szükség esetén intézkedés meghatározása.</p> <p>Kiemelt figyelem és támogató intézkedések meghatározása az óvoda-iskola, valamint az iskolafokok közti átmenet támogatására</p>	A szükséges intézkedések végrehajtása megkezdődik/folyamatban van.	Tanulói megoszlások nyomon követése, ennek alapján a beavatkozások szükség szerinti korrekciója, aktualizálása
<ul style="list-style-type: none"> Intézményfejlesztési terv 	<p>Iskolaszervezési intézkedések, módszertani feltételek és pedagógus készségek, technikai feltételek felmérése elkészült. A hiányok pótlására terv készült.</p> <p>Az intézményfejlesztési kapacitás vizsgálata: a rendelkezésre álló humán erőforrás; intézményfejlesztési programokban való részvétel a megelőző és az</p>	A szükséges intézkedések végrehajtása megkezdődik/folyamatban van	Az intézményfejlesztési terv teljesítésének áttekintése, szükséges korrekciók, aktualizálás elkészítése.

	aktuális időszakban; a tanulás-tanítás módszertanához (pl. projektpedagógia, kooperatív tanulás) illeszkedő felkészültség felmérése, partnerkapcsolatok áttekintése. Az esélyteremtő oktatáshoz illeszkedő tárgyi környezet, eszköz- ellátottság felmérése. – Mindezekhez illeszkedően a kapacitások, erősségek és a kapcsolódó fejlesztési, továbbképzési szándékok, intézkedések meghatározása: továbbképzési, ismeretszerzési lehetőségek áttekintése, részvétel a témához kapcsolódó pedagógus-továbbképzésen, intézményen belüli mentorálás. minőségfejlesztési és monitoring folyamatok kialakítása		
--	--	--	--

A helyzetelemzés célja, hogy információt nyújtson a fenntartó, az iskolavezetés, a tantestület számára arról, hogy az adatok tükrében intézményük milyen helyzetben van a helyi oktatásszervezési környezetben, és milyen belső, az esélyteremtés szempontjából jellemző helyzetet mutat. A minél pontosabb és releváns, feladatellátási hely szintig összegyűjtött adatokra épülő helyzetelemzés nagyban támogatja az intézményfejlesztés előkészítését. A megalapozott helyzetelemzés lényeges eleme a feladatellátási hely szintig összeállított statisztikai, mérési adatok áttekintése, közös feldolgozása. Az intézkedési terv bontja le a tényleges tevékenységekre a fejlesztési célokat és a szükséges beavatkozásokat – melyeket a folyamat szakaszban valósítanak meg a résztvevő intézmények. (Az intézkedési tervet a fenntartó tankerületi központ az esélyegyenlőségi intézkedési tervében megfogalmazott célok, intézkedések részeként is befogadhatja.) Az intézkedési terv az elérendő átfogó és specifikus célokhoz igazodó konkrét tevékenységeket, lépéseket, részfeladatokat tartalmazza felelősök és határidők megjelölésével. Az intézményvezető és a fenntartó támogatásával, a nevelőtestület és a releváns partnerek bevonásával készül el, és fókuszában a korai iskolaelhagyás megelőzésének hangsúlyos eleme, a méltányos oktatás megteremtése, illetve az oktatási szegregáció megelőzése, megakadályozása áll.

8. Az értékelés és nyomon követés szempontjai

A képességkibontakoztató és integrációs felkészítés megvalósítása eredményességének értékeléséhez a következő szempontok értékelése, nyomon követése és dokumentálása szükséges:

- A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók megoszlása az oktatási-nevelési intézményben (azonos évfolyam párhuzamos osztályai között; az intézmény feladatellátási helyei között) megfelel-e a jogszabályban előírtaknak, látható-e pozitív irányú elmozdulás.
- az éves kompetenciamérések során kimutatható-e az iskola fejlesztő vagy hátránykompenzáló hatása; a tanulói eredmények javulnak-e az átlageredményeket tekintve, valamint a minimumszintet el nem érő tanulók megoszlása tekintetében
- igazolatlan hiányzások alakulása a legalább 50 óra igazolatlan mulasztással rendelkezők vonatkozásában, feladatellátási hely szinten
- évfolyamismétlés alakulása, ezen belül különösen a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók, a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók vonatkozásában
- az intézmény párbeszédet alakít ki a szülőkkel, családokkal

A végrehajtás nyomon követését szolgáló elemek

Az eredményesség mutatóit a képességkibontakoztató vagy integrációs felkészítés bevezetését (az intézményi alapküldetésekben történő megjelenítést) követő második, valamint a negyedik és további tanévek végére úgy szükséges megállapítani, hogy a pedagógiai eszközök alkalmazásának kiterjedtségéhez és a pedagógiai hatások érvényesüléséhez szükséges idő függvényében fokozatosan erőteljesebb követelményeket és / vagy a korábbi eredmények fenntartását határozzák meg a megvalósítók. A megjelenítést követő nyolcadik évben az IPR bevezetésének, megvalósításának és folyamatának működtetését ezek eredményességének összegző értékelését, elemzését végzi el az intézmény, a monitoring, minőségfejlesztési folyamatok részeként, majd az eredményességi mutatók alapján új, felülvizsgált helyzetértékelést és intézkedési tervet szükséges készíteni.

Az integrációs és képességkibontakoztató felkészítés megvalósításának elvárt eredménye közép- és hosszútávon a tanulói eredményességi mutatók javulása az alábbi területeken:

- igazolatlan hiányzások,
- évfolyamismétlés,
- továbbtanulás mutatói,
- az országos kompetenciamérés eredményei,
- a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók aránya,
- a pedagógiai hozzáadott érték alakulása.

Komplex Alapprogram

1. A program neve

Komplex Alapprogram – A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából

2. A program kidolgozója

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

partnerek:

Oktatási Hivatal
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pécsi Tudományegyetem
Szegedi Tudományegyetem
Debreceni Egyetem
Nyíregyházi Egyetem
Miskolci Egyetem

3. A program célja, alapelvei; a pedagógiai koncepció

A program célja a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentéséhez kapcsolódó intézkedések iskolai szintű támogatása, valamint szakmai (módszertani) megoldások kidolgozása a végzettség nélküli iskolaelhagyás preventív csökkentése érdekében az alap- és középfokú köznevelési intézményekben.

A Komplex Alapprogram bevezetése, a program integrálása az iskola oktató-nevelő munkájába az iskola részéről kreatív fejlesztői aktivitást kíván, ezért a Komplex Alapprogram az intézményeket olyan tanulószervezetnek tekinti, amelyek a kapott továbbképzéseket és a szakmai támogatást felhasználva önállóan is képesek a programot működtetni.

A programot meghatározó alapvető értékek a tanulóközpontúság, az egyéni tanulási utak támogatása, a differenciált fejlesztés, valamint a méltányos, esélyegyenlő oktatás biztosítása a tanulók számára. Ezen célok köré szerveződnek az alapelvek (adaptivitás, méltányosság, tanulástámogatás, közösségi lét, komplexitás), amelyek a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozásokra is kiterjednek. A program célja, hogy olyan új módszereket, tanulásszervezési módokat emeljen be a mindennapi pedagógiai, tanítási gyakorlatba, melyekkel a tanulás élményszerűvé válik: a tanuló aktív, alkotó részese lesz a tanulási folyamatnak.

A Komplex Alapprogram elősegíti az egész életen át tartó tanulást megalapozó készségek, kompetenciák fejlesztését is, amelyek: a tanulni tudás képessége, a társadalmi és állampolgári felelősségvállalás, a kezdeményező- és vállalkozóképesség, a kulturális tudatosság, valamint a kreativitás. A Komplex Alapprogram nem csupán a kulcskompetenciák fejlesztését célozza, hanem mindezen túlmenően biztosítja a transzverzális készségek fejlesztésének lehetőségét is, amelyek a mérlegelő gondolkodás, a kreativitás, a kezdeményezőképeség, a problémamegoldó gondolkodás, a kockázatelemzés, a döntéshozatal és az érzelmek felelősségteljes irányítása. A tanulók a Komplex

Alapprogram kompetenciaalapú tanulás-szervezése során tehát több tekintetben is fejlődnek. A Komplex Alapprogram tanulástámogató módszertanának központi eleme a heterogén tanulócsoportokban folyó differenciált fejlesztés. A heterogenitást a program a tanulói különbségeket adó szociális helyzet, státuszkülönbség, valamint az eltérő képességek oldaláról kezeli. Ennek megfelelően a programon belül önálló elem a Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportokban (DFHT) tanítási-tanulási stratégia közvetítése, melynek célja, hogy a tanulók meglévő tudása és készségkészlete folyamatosan bővüljön, pozitív élményekben, a tanuláshoz kapcsolódó sikerekben legyen részük, tanulási motivációs szintjük növekedjen, és képessé váljanak az önálló tanulásra.

A program holisztikus szemléletű, nem csupán a kognitív készségek fejlesztésére koncentrálna, ezért megvalósítása együttesen veszi figyelembe a nevelés és oktatás kognitív, szociális, morális és affektív komponenseit is. A Komplex Alapprogram értelmezésében a tudományos-intellektuális, társadalmi-állampolgári és a személyiségfejlesztésre irányuló célok egyenrangúak, még akkor is, ha egy-egy tanuló vagy csoport fejlesztése során valamely területnek nagyobb hangsúlyt szükséges adni. A program koherenciáját biztosítja, hogy a teljes program átfogó, következetesen végigvitt alapelvek szerint szerveződik; olyan önálló tanítási-tanulási stratégiát kínál, amely megjelenik a tanítási órákon, valamint az alprogrami foglalkozásokon is. Az alprogrami foglalkozások a képesség- és készségfejlesztést szolgálják, megfelelő szabadságot biztosítanak a pedagógusok számára a tanítási stratégia iskolai kontextushoz jól adaptálható alkalmazására.

4. A program célcsoportja

4.1. A program **közvetlen** célcsoportjába tartoznak a pedagógus-továbbképzések során érintetté vált szereplők:

- a köznevelési intézmények vezetői, pedagógusai, pedagógiai munkát segítő szakemberei;
- a pedagógusképzéssel foglalkozó felsőoktatási intézmények oktatói;
- az érintett felsőoktatási intézmények pedagógusjelöltjei.

4.2. A program **közvetett** célcsoportjába tartoznak:

- az alapfokú és alsó középfokú oktatásban részt vevő, a korai iskolaelhagyás tekintetében veszélyeztetett tanulók;
- az alapfokú és alsó középfokú oktatásban részt vevő tanulók, akik társas környezetet biztosítanak a veszélyeztetett tanulók számára;
- a korai iskolaelhagyás tekintetében nem veszélyeztetett, de az iskolai élettől és a tanulástól valamilyen mértékben elidegenedett tanulók;
- ide sorolhatók a korai iskolaelhagyás kockázatának kitett tanulók otthoni társas környezetében élő személyek.

A közvetett célcsoportok azonosítása alapján jól látható, hogy a program a korai iskolaelhagyás prevencióját a tanulócsoportokra és az iskola egészének pedagógiai kultúrájára gyakorolt hatás révén kívánja elérni. Ily módon természetesen azok a tanulók is a program kedvezményezettjeivé válnak, akik egyébként nem sorolhatók a korai iskolaelhagyás kockázatának kitettek körébe.

5. A program alkalmazásának feltételei (erőforrások), a program megvalósításának feltételrendszere

A programot azokban a köznevelési intézményekben ajánlott bevezetni, ahol magas az iskola végzettség nélküli iskolaelhagyási érintettsége. Feltétele a közepes szintű intézményi adaptációs képesség, azaz egyeztetési, döntéshozatali, erőforrás-gazdálkodási képességek jellemezzék az intézményt és annak vezetését. Szükséges feltétel, hogy a kitűzött célok iránti elköteleződés magas legyen az intézményben, és lokális szinten is támogassák az adott programot az azt alkalmazók. Ehhez szükség van a bevezetés megfelelő támogatására, de a fenntarthatóság biztosítására és a motiváció magas szinten tartására is.

6. A program megvalósításához szükséges személyi feltételek

A program sikeres adaptálásához, valamint az iskolai szintű innovációhoz szükséges az intézmény vezetőségének hozzáértése, a pedagógusok változtatásra való igénye és építő, alkotó tevékenysége, a program céljaival és elemeivel való azonosulás. A bevezetés akkor lehet sikeres, ha a döntéshozó (a vezetőség) pozitív hatást tud gyakorolni a tantestületre, azaz a tantestület elfogadja, hogy szükség van a változásra elfogadja, támogatja a változtatás folyamatát. Feltétel a részt vevő partnerintézmények számára, hogy a Komplex Alaprogram minden lényeges elemét (képzések, szakmai támogatás igénybevétele, utánkövetésben való részvétel, tanítási-tanulási stratégia alkalmazása, alprogramok illesztése a napi gyakorlatba) vegye át, és az iskola intézményi kultúrájához, pedagógiai hagyományaihoz igazítsa. Az implementáció akkor sikeres, ha az iskolák intézményi kultúrája igazodik a program által javasolt pedagógiai megoldásokhoz.

7. A program részei, összetevői

7.1 Helyzetelemzés – az adott intézményre vonatkozóan

A Komplex Alaprogram első (kötelező) képzése a Komplex Alaprogram Konceptiója képzés, melynek során a résztvevők tréning keretében készítenek intézményi diagnózist, és önfejlesztési tervet a program bevezetésével kapcsolatban, majd ezt a képzővel közösen értékeli, elemzi.

7.2 Alprogramok

A Komplex Alaprogram öt alprogramot foglal magában. Az alprogrami foglalkozások elsősorban a kötelező tanítási időn túl, jellemzően a délutáni időszakban kerülnek be a napirendbe. Az alprogramok önálló részei a programnak, azonban a tantárgyi kapcsolatokon és az alkalmazott módszereken keresztül kapcsolódnak egymáshoz. Az alprogramok előtérbe helyezik a készség- és képességfejlesztést, a tanulói erősségek megtalálását, a lemaradás kompenzálását, a kiemelkedő képességű tanulók tehetségterületeinek azonosítását, fejlesztését. Az alprogramok aktívan foglalkoztatják a tanulókat, és egységes rendszert alkotnak. Ebben a rendszerben azoknak a területeknek a fejlesztése jelenik meg, amelyek támogatják a transzverzális készségek fejlődését is. Az alprogramok főként tantárgyfüggetlen módszertani eszközrendszert alkalmaznak, amelynek eredményeként az iskolai tantárgyak és a tanórán kívüli foglalkozások széles

körében felhasználhatók. Tanulásszervezési szempontból az alprogramok módszertani eszköztárában szereplő feladatok óraterv szerint történő felhasználásra éppúgy alkalmasak lehetnek, mint adott pedagógiai helyzetben rögtönzött differenciált feladatadásra (például a lassabb ütemben haladó tanulók bevételekor a gyorsabb ütemű tanulóknak feladat adható).

Az alprogramok indirekt fejlesztési célokat is megvalósíthatnak, úgymint a személyiség és társas készségek fejlesztése, a tanulási motiváció alakítása, a kognitív képességek fejlesztése, a tanulási módszerek fejlesztése, az interdiszciplináris ismeretátadás és a pályorientáció.

Alprogramok:

- Digitális alapú alprogram,
- Életgyakorlat-alapú alprogram,
- Logikaalapú alprogram,
- Művészetalapú alprogram,
- Testmozgásalapú alprogram

7.2.1. Tanítási-tanulási program

A Komplex Alprogram tanítási-tanulási programjának, azaz tanítási-tanulási stratégiájának fókuszában a Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoporthoz (DFHT) eljárásrend áll. A DFHT három fő területen jelenik meg az iskolai gyakorlatban.

1. A tanórák összességét érintően a DFHT az öndifferenciálás és a személyre szabott fejlesztés segítője, amelyben az ismert tanulásszervezési technikákat alkalmazza rendszerbe foglalva. A pedagógusoknak módjában áll a kötelező tanítási órák során alkalmazni a DFHT módszereit kiegészítve azzal a korábbi módszertani gyakorlatukkal. Ennek aránya a kötelező közismereti órák esetében 20%.
2. A tanulásszervezés folyamatában körülbelül a tananyag minimum egyharmada (30%) az alprogramokkal összekötve valósul meg (Komplex órák³). Az egyharmados arány valamennyi közismereti tárgy esetében érvényesül, elsősorban a keressztantervi tartalmakra alapozva. Más megfogalmazásban ez azt jelenti, hogy a kötelező közismereti órák során a pedagógusok a DFHT alkalmazása mellett megteremtik az alprogrami kapcsolódásokat, és azok tartalmait, eljárásait beemelik az óraszervezésbe.
3. A szabadon tervezhető időszakban a DFHT az önálló alprogrami foglalkozások keretein belül is megvalósulhat a foglalkozásszervezés során. E foglalkozások a kötelező tanórák utáni időszakban (jellemzően délután) segítik a korábban megszerzett tudás mélyítését, alkalmazását, de támogatják a képességek fejlődését és a tehetséggondozást is. A tanítás időszervezése az iskola korábbi gyakorlatára épülve 45 perces órák (foglalkozások) keretében, de szükség szerint attól eltérően is megvalósulhat.

³ Komplex órák fogalmába tartozik minden olyan óra, amely épít a program tanítási-tanulási stratégiájának módszereire és technikájára, és amelyek felhasználják a program alprogramjainak tartalmait, valamint a tantárgyi kapcsolatokat is.

A Komplex Alapprogramban a tanítási órák adott részét érintő DFHT központi gondolata a személyre szabott differenciálás megvalósítása, mint a korai iskolaelhagyás csökkentésének egyik eszköze. A program DFHT-eleme a gyakorlatban már kipróbált és alkalmazott módszerek együttesét kínálja, amely lehetőséget biztosít a tanulócsoporthoz és az egyes tanulók eredményes fejlesztéséhez.

7.3. A Komplex Alapprogram alprogramjai

7.3.1. Digitális alapú alprogram: A Digitális alapú alprogram az IKT-műveltség elemeit keresztntantervi, transzverzális megközelítésben értelmezi, és a digitális pedagógiai kultúra komplex, intézményi szintű fejlesztését tekinti feladatának. A pedagógusok módszertani kultúraváltását segíti elő olyan korszerű digitális megoldásokkal, melyek hozzájárulnak az elektronikus tanulási környezet kialakításához, felgyorsítva ezáltal az intézmények digitális átállását, mely lehetővé teszi, hogy a digitális eszközök alkalmazásával a tanulás élményszerűbbé váljon.

Az IKT-eszközök és azok virtuális dimenziójának tanulás-tanítás során való alkalmazásakor lehetőségessé válik az egyéni tanulási utak kialakítása, valamint a csoportszinten belüli, adott IKT-műveltségi szint elemeihez kapcsolódó tudásszintek megállapítása és ez alapján egyéni sajátosságokhoz igazodó tevékenységek kidolgozása; ez az adaptivitás alapelveihez kapcsolódik szorosan. A digitális iskolafejlesztési programban nagy hangsúlyt kap a felfedezéses és a más tevékenységekbe ágyazott tanulás módszere. Ezek során a tanulók élményszerűen sajátítják el az IKT-műveltség egyes területeiként meghatározott kompetenciaelemeket, hiszen saját maguk tapasztalják meg az egyes alkalmazásokban rejlő lehetőségeket, valamint számos esetben a tanulás észrevétlenül, egy másik feladat végzése közben megy végbe. Továbbá a digitális szövegértés fejlesztése segít a digitális szakadék leküzdésében, a digitális leszakadók fejlesztésében és a tanulás támogatásában (hiszen digitális szövegekből tanulnak). Kreatív és produktív módon dolgozhatják fel a digitális szövegeket egyéni és kollaboratív formában, tantárgytól független módszerekkel, így a fejlesztésre kiválasztott digitális szövegek a különböző tantárgyi tartalmaknak megfelelően a kutatásalapú tanulás módszerébe is integrálhatók, amely segítségével lehetővé válik a közös tudásépítés.

Az IKT-műveltség elemeinek szociális aspektusa több területen támogatja a közösségi lét alapelveinek megvalósulását, például a pedagógusközösség egymással végzett, hálózaton keresztüli kollaboratív munkája révén, valamint a tanulókkal való együttműködés során. A hálózati részvétel hozadéka a tanulóközösségek kialakulása és fenntarthatósága, amely az internetet tér- és időfüggetlen volta miatt hosszú távon és az informális területeket is érintő módon járulhat hozzá az élethosszig tartó, közösségi tanuláshoz.

A Digitális alapú alprogram legfontosabb célja, hogy a pedagógusok képessé váljanak az oktatásba integrált IKT-eszközöket értő és mérlegelő módon alkalmazni és ezáltal a tanulók digitális kompetenciáját fejleszteni. A XXI. század iskolájában ugyanis az információs és kommunikációs technológia magabiztos és magas szintű alkalmazása alapkövetelmény; ebben a digitális kompetencia tantárgyközi

kompetenciaként jelenik meg. A pedagógus korszerű tanulási környezetben egyénre szabott fejlesztést végezhet a technológiához kapcsolódó módszertani tudásának megfelelően. Az oktatásban a különböző IKT-eszközök és technikák alkalmazása nem öncélúan történik, hanem a tanterv és a tananyag megfelelő részébe való integrálással, szorosan kapcsolódva a tantárgyi tartalmakhoz és a tanulók életkori sajátosságaihoz, továbbá biztosítva a digitális szövegértés fejlesztését mint tantárgyakon átívelő feladatot.

Az alprogram feladata egy olyan komplex módszertani repertoár kidolgozása, amely az IKT-műveltség fejlesztését a tantárgyközi szemlélet előtérbe helyezésével valósítja meg, olyan pedagógiai módszertani kultúra meghonosításával, amely az elektronikus tanulási környezet alapelveit alkalmazza. Az alprogram figyelembe veszi az intézményekre jellemző heterogén eszközellátottsági profilokat, és ennek megfelelően differenciált megoldásokat kínál.

A Digitális alapú alprogram tartalma hét területet fed le:

- Játékalapú megközelítések
- Technológiai műveltség, felelősségteljes eszközhasználat
- IKT-műveltség
- Hálózati részvétel és együttműködés, problémamegoldás, kommunikáció és eszközhasználat
- Digitális írástudás
- IKT-alapú óratervezés
- Személyes tanulási környezet menedzselése

7.3.2. Életgyakorlat-alapú alprogram: Az Életgyakorlat-alapú alprogram egy olyan nevelési-oktatási alprogram, amely hozzájárul az egyén és természeti, társadalmi környezete kölcsönhatásának tudatos és felelős alakításához. Az életgyakorlat koncepciója figyelembe veszi a tanulók szükségleteit, ennek függvényében eltérő tanulási-tanítási egységeket tartalmaz, és minden egységen belül alternatív, a tanulók képességeihez, érdeklődéséhez és tempójához igazítható tanítási eszközöket, munkaformákat ajánl. Ahogyan a tanulók esetében a differenciálás megvalósulása az egyik cél, a pedagógusokra is érvényes ez a szemlélet, hiszen az egyes pedagógusok szakmai tapasztalataiban is lényeges eltérések vannak. Így az alprogram alkalmazható a különböző területeken tevékenykedő pedagógusok számára is.

Az Életgyakorlat-alapú alprogram keretében a szociális kompetenciák fejlesztése, a tolerancia képességének kialakulása, az egyéni képességeket és érdeklődést szem előtt tartó nevelési szemlélet és a pályaorientációs rendszerek lehetősége hangsúlyos szerepet kap. Az életgyakorlat olyan tanulásszervezést követel, amely maximálisan törekszik arra, hogy a tanulók önmagukat nagyobb rendszerek részeként ismerjék meg (társadalmunk, gazdasági, földrajzi stb. környezetünk), és képessé váljanak ezekben a rendszerekben sikeresen és felelősen működni. Fontos alapelve az emancipációs szemlélet, amelynek kiindulópontja az, hogy a valamilyen szempontból hátrányos megkülönböztetésben részesülők csoportjához tartozó gyerekeknek nem kell feladniuk eredeti identitásukat, nem kell egyoldalúan alkalmazkodniuk egy számukra gyakran teljesen idegen értékrendhez; inkább az iskola alkalmazkodik a diákok előzetes tudásához, tapasztalataikhoz és értékeihez.

Az alprogram célja, hogy a tanuló az életben hasznosítható ismereteket, tapasztalatokat szerezzen, és hogy ezek sikeres életvezetési kompetenciákkal vértézzék fel őt. Cél továbbá, hogy az alrendszer megalapozza a vitakultúrát, mérlegelő gondolkodást és az önálló felelősségvállalást, a közösségi szabályok, morális megfontolások megvitatásának lehetőségét. Cél az életformák sokszínűségének tisztelete, a családi közösségek megbecsülése és az egészséges énkép kialakítása is. Az Életgyakorlat-alapú alprogram része a környezettudatosság és a fenntarthatóság széles értelmezési spektrumának kialakítása.

Az Életgyakorlat-alapú alprogram tartalma hat területet fed le:

- egészséges életmód, életvezetés
- környezettudatosság (fenntarthatóság)
- állampolgári felelősség (közösségi szerepek)
- életút-támogató pályaorientáció
- család, párválasztás
- érzelmi intelligencia (szociális készségfejlesztés)

7.3.3. Logikaalapú alprogram: A Logikaalapú alprogram a tanulók gondolkodásának fejlesztését támogató módszerek és stratégiák megismertetésével növeli a pedagógusok módszertani repertoárját az iskolai élet három területén: matematikaórák játékos megközelítése; logikai játékok alkalmazása különböző tantárgyak esetén osztálytermi környezetben; szabadidős tevékenységek játékos szervezése.

A Logikaalapú alprogram fejlesztési folyamatát meghatározó elvek, melyek a tanulók készségeinek és képességeinek fejlesztését célozzák meg, a következők:

- játékos, élményszerű megközelítések,
- a tanulók fejlettségi szintjéhez igazodó szemlélet,
- enaktív és vizuális reprezentációk előtérbe helyezése,
- pozitív, kreativitást ösztönző tanulási környezet kialakítása,
- olyan gondolkodási műveletek fejlesztése, melyek hatással lehetnek a helyes tanulási stratégiák kialakításához.

A közös játék, a szabályok közös megalkotása, elfogadása során fejlődik a tanulók szociális érzékenysége, egyéni felelőssége – mely a játékon keresztül az élet más területein is megjelenik. Cél, hogy az iskolai szabadidőben jelenjenek meg a tanult módszerek, önkéntességen alapuló tanulói önszerveződések jöjjenek létre, melyek a szabadidő konstruktív eltöltését eredményezik, és fejlesztik a közösségi lét érzését.

A Logikaalapú alprogram legfőbb célja, hogy olyan játékos, élményszerű módszereket integráljunk az oktatásba, melyek segítségével a gyerekek logikai, gondolkodási és problémamegoldó képessége fejleszthető. A játék a gyerekek egyik legfőbb tevékenysége, egyben a természetes tanulási folyamat egyik fontos lépcsője is. A cél az, hogy a gyerekek a tanulást ne érezzék nyomasztó, fáradságos folyamatnak, a tanulás és a tudás megszerzése legyen örömforrás – ezzel a tanulók motivációja növelhető. Az oktatásban a különböző logikai játékok és technikák alkalmazása nem öncélúan történik, hanem a tanterv és a tananyag megfelelő részébe való integrálással, szorosan kapcsolódva a megtanulandókhoz és a tanulók életkori sajátosságaihoz.

A legfőbb feladat megismertetni a pedagógusokat olyan logikai alapú játékokkal (legyen az sakk, táblás, papír-ceruza, szituációs és egyéb játék), melyeket a pedagógus fel tud használni mind az általános képességfejlesztéshez, mind a közismereti tantárgyi órákhoz. A bevezetendő módszerek és eszközök mindegyike alkalmas a köznevelés különböző szintjein csoportos tevékenységek és egyéni differenciálás megvalósítására egyaránt. Egyénre szabott kihívásokkal, nyitott, a tanulók kreativitását ösztönző feladatokkal biztosítja a tanulócsoport minden tagjának a fejlődés lehetőségét.

A Logikaalapú alprogram tartalma öt területet fed le:

- A problémamegoldó gondolkodás elmélete, fejlesztésének lehetőségei a gyakorlatban (a nyerő stratégiák azonosítása; algoritmusok a mindennapokban)
- Vizualitás szerepe a gondolkodás fejlesztésében – művészetek a gondolkodás fejlesztésének szolgálatában
- Játék alapú megközelítések (térszemlélet, sík- és térbeli tájékozódási képesség fejlesztése kirakós játékok segítségével; Dienes-játékok és a matematikai gondolkodás fejlesztése; a sakkjáték alapjainak elsajátítása és beépítése az iskolai tanulásba – a stratégiai gondolkodás fejlesztése; táblás játékok, társasjátékok, papír-ceruza játékok alkalmazása)
- Játékstrukturált megközelítések (ezen belül kártyajátékok; logikai játékok, logisztorik – a logikai következtetési sémák alkalmazásának fejlesztése; barkochba és egyéb csoportos szituációs játékok)
- Kreativitást és reflektivitást fejlesztő játékok

7.3.4. Művészetalapú alprogram: A Művészetalapú alprogram a művészettel nevelést célzó tanórák, a művészeteket pedagógiai eszközként felhasználó osztálytermi tanulás és a szabadidős művészeti tevékenységek terén nevelő-oktató pedagógusok módszertani fejlesztésén keresztül kívánja csökkenteni a korai iskolaelhagyás mértékét. A művészetalapú iskolai fejlesztés módszertanára fókuszáló alprogram közvetlen kapcsolatban áll a Nemzeti alaptanterv Művészetek műveltségterületével, s közvetetten kapcsolódik az összes többi műveltségterülethez is, ezáltal a művészeti nevelés minden kompetencia fejlesztéséhez hozzájárul.

A művészettel nevelés sokféle lehetőséget teremt a tanulástámogatás megvalósítására: az egyéni alkotómunka mellett az együttműködésen alapuló közösségi alkotás legkülönbözőbb lehetőségeinek ad teret (az egymás mellett alkotástól az egymással közösen történő alkotásig); valamint alkalmas az indirekt (vagyis a tanuláshoz szükséges olyan alapvető intellektuális képességek fejlesztésére, mint az érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, gondolkodás) és a direkt (tanulásmódszertani jellegű) tanulásfejlesztésre is.

A művészettel nevelés sokrétű lehetőséget kínál egyrészt a személyiség fejlesztésére, másrészt az oktatás során történő ismeretátadás élményszerűvé tételére, valamint a tanulási motiváció fenntartására. Ebből adódóan a művészettel nevelést középpontba állító alprogram feladata, hogy az alkotás és befogadás élményén keresztül járuljon hozzá a nevelési-oktató feladatok megvalósításához.

A Művészetalapú alprogram tartalma három területet fed le:

- Fejlődés- és élményközpontú oktatás megvalósítását támogató módszerek és kereszttantervi tartalmak megvalósításának támogatása a művészettel nevelést szolgáló tanórai környezetben, a differenciálásra épülve.
- Művészetekre épülő tanulást támogató módszerek és tartalmak tanulási folyamatba történő integrálása osztálytermi környezetben.
- Önkéntességre és befogadásra épülő informális és nonformális tanulás művészetalapú támogatása iskolai környezetben.

7.3.5. Testmozgásalapú alprogram: A Testmozgásalapú alprogram az iskolai testmozgásprogramok három területén – testnevelésóra; mozgásos tanulás osztálytermi környezetben; szabadidős mozgástevékenységek – tevékenykedő pedagógusok módszertani repertoárját és szemléletét kívánja bővíteni saját élmény szerzését biztosító tanulási környezetben. A testmozgáson alapuló tevékenységek alapvető eleme a társas együttműködés (lásd csapatsportok), mely túlmutat az iskolai kereteken, ezáltal a mikro- és makrotársadalmi környezetben is megjelenik. Az alprogram célja a testmozgásprogramokban az egészségtudatos életmódot megalapozni tudó, élmény- és tanulóközpontú módszertan elterjesztése. Cél, hogy olyan élményszerű, a testmozgáson és a mozgásos tanuláson alapuló módszereket és tevékenységeket integráljunk a tanítási folyamatba, melyek segítségével a tanulási folyamat eredményessége fokozható, valamint a tanulók kognitív, affektív, szociális, valamint pszichomotoros képességei, készségei fejlődhetnek. További cél, hogy az alapvető szükségletekhez tartozó napi fizikai aktivitási mennyiség aktív, mozgásos tevékenységekkel kerüljön kielégítésre, az iskolai szabadidőben is jelenjenek meg ezek és a tanulói önkéntességen alapuló önszerveződések, melyek a szabadidő konstruktív eltöltését tartalmazzák.

A Testmozgásalapú alprogram tartalma három területet fed le:

- Fejlődés- és élményközpontú oktatás megvalósítását támogató módszerek és kereszttantervi tartalmak implementációjának támogatása testnevelés órai környezetben, a differenciálásra épülve.
- Mozgásos tanulást támogató módszerek és tartalmak tanulási folyamatba történő integrálása osztálytermi környezetben.
- Önkéntességre és befogadásra épülő informális és nonformális tanulás testmozgásalapú támogatása iskolai környezetben.

8. A Tanítási-tanulási környezet a Komplex Alapprogramban

A tanulási környezet akkor támogatja a Komplex Alapprogramot, ha:

- érzelmileg biztonságos (elegendő hely, elegendő idő, az eszközök megléte, célszerű elhelyezése; szeretetteljes, elfogadó, megértő légkör);
- stimuláló és ingergazdag (érdeklődés, meghallgatás, odafigyelés);
- ösztönző, pozitív, bátorító (támogatás, dicséret, elismerés, nyitottság a gyermek jelzéseire, igényeire, érzéseire, gyermekismeret; öröm, büszkeség kimutatása);
- felfedező, alkotó (önállóság, próbálkozás lehetősége, felfedező, alkotó légkör biztosítása);
- aktív, mozgásos (szabadságérzet biztosítása);

- kreativitást ösztönző.

9. Mérési-értékelési rendszer

Az európai és nemzeti fejlesztéspolitikákban kimunkált koncepciókat követve a Komplex Alapprogram elvei a korai iskolaelhagyás vonatkozásában számottevő tényezőnek tekintik az oktatási rendszer szerkezetét és működését (makroszint), az intézményegységek (feladatellátási helyek) külső kapcsolatait (mezoszint), valamint az egyes iskolákban uralkodó légkört, beleértve a tanárok és a diákok közötti viszonyrendszert (mikroszint). A program mindhárom szintre kidolgozott vizsgálati eszközt, így értékeli a Komplex Alapprogramot a hazai oktatási rendszer evolúciója szempontjából, visszajelzi az intézményegységek szakmai kapcsolatainak alakulását, és regisztrálja az egyes intézményekben, a pedagógusok és tanulók csoportjaiban megfigyelhető változásokat. Mindeközben a vizsgálódások egyének (pedagógus, tanuló) szintjén is nyomon követik a Komplex Alapprogramhoz kapcsolható folyamatokat. Az intézmények vizsgálata során az értékelések töreksenek a kedvező hatások bemutatására: az intézmények tanulómegtartó képességének fejlesztéséhez kívánnak hozzájárulni.

A program megvalósítását és értékelését szolgáló vizsgálatok kiterjednek az intézmény működésére, esetleges szervezeti változásaira, a pedagógusok szakmai munkájának változására (a tanárok szakmai tanulási folyamatára), a tanulók lehetőségeit érintő változásokra, valamint a szülői nézőpontok alakulására. Az elemzések főbb fókuszai tehát a következők:

- A pedagógusok tanulási környezetének változása
- A tanulók tanulási környezetének változása
- Az intézményegységek szervezeti működésének változása

A Komplex Alapprogram olyan, az iskola egészére ható, átfogó program, amely az intézmények pedagógiai gyakorlatát számos vonatkozásban érinti. A mérőeszközök a program beavatkozásait, beleértve az alprogramok által szervezett tevékenységeket is, a maguk definiálta eredményességi kritériumok alapján monitorozzák és értékelik. E folyamatban adatgyűjtés folyik mindazon tevékenységekről, melyek a Komplex Alapprogram beavatkozásaihoz kapcsolódóan intézményi szinten megfigyelhetők. Az adatok alapján – különösen a bevezető szakaszban – lehetségessé válik a folyamatok többszörös nyomon követése, és időben megtehetőek azok a korrekciók, amelyek a fejlesztés folyamatos tökéletesítéséhez szükségesek. A tevékenységek vizsgálati és monitorozási eszközeinek kialakítása, az eredményességi kritériumok megfogalmazása az alprogramokért felelős szereplőkkel együttműködésben valósul meg. A visszajelzések nemcsak a fejlesztők és a döntéshozók számára lesznek hozzáférhetők, hanem visszacsatolást jelentenek a programban részt vevő intézmények, pedagógusok számára is. A monitorozási tevékenység célcsoportnak tekintti a pedagógusokat, intézményegység-vezetőket, tanulókat és szülőket, ezzel biztosítva a program megvalósulásának sokoldalú elemezhetőségét.

Négy eltérő vizsgálati módszert alkalmazva alkotható kép a KAP folyamatairól: kérdőíves, interjú, fókuszcsoporthoz és megfigyeléses adatfelvétel keretében. Az adatfelvételek időbeli ütemezése a program megvalósításához kapcsolódik. Az egyes képzésekre vonatkozó kérdőíves adatfelvételek közvetlenül a képzések megvalósulása

után történnek. Az intézményegységben a KAP-programot kísérő változásokat évkezdő, évközi és évvégi adatfelvételekkel lehet nyomon követni.

10. Pedagógus-továbbképzési szolgáltatási portfóliója

A Komplex Alapprogramban a pedagógusok képzésének célja, hogy a képzések hatására olyan helyi és intézményi működési gyakorlat alakuljon ki, amely az oktatási eredmények, a minőség javítására ösztönöz. Javulás akkor következik be, ha mind a vezető, mind a pedagógusok megfelelő tudással rendelkeznek a nevelés-oktatás folyamatairól. A beavatkozás által elért eredmény akkor lesz a pedagógusok által elfogadott, valamint hosszú távon működőképes, fenntartható, ha hatékonysága megmutatkozik. A Komplex Alapprogram a képzésein keresztül ehhez nyújt segítséget.

A tanári kompetenciák fejlesztése tekintetében a Komplex Alapprogram szerint tanító pedagógusok jártasak lesznek a tanulók érdeklődéséhez és erősségeihez igazított feladatok megtervezésében, a tanítási folyamat szervezésében, valamint az értékelésben. Képesek olyan feladatok kijelölésére, amelyek építenek a tanulók meglévő képességeire, tapasztalataira, tudására.

A vezetői kompetenciák fejlesztése tekintetében a Komplex Alapprogram iskoláiban a vezető fontos feladata, hogy képes legyen motiválni kollégáit és gördülékenyen megszervezni az iskolában folyó munkát, támogatni a pedagógusok továbbképzését a program keretein belül. Mivel a képzésben részt vevő iskolák eltérő szinten állnak szervezeti fejlettség szempontjából, ésszerű több csoportba sorolni őket a hatékony fejlesztés érdekében.

A Komplex Alapprogramban a pedagógusok tanulástámogatásának célja, hogy szemléletbeli és pedagógiai, módszertani kultúraváltás következzen be a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói csoportok sikeres nevelés-oktatásának tekintetében. A két alapozó képzés (Komplex Alapprogram Konceptiója, Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportokban) minden pedagógusnak javasolt, hiszen ezek vezetnek be és adnak stabil alapot az alprogrami képzésekhez, illetve biztosítják a program megismerését, valamint a tanulási-tanítási stratégia elsajátítását. A program mind az öt alprogramjához egy-egy önálló képzés áll a pedagógusok rendelkezésére, melyből kettőben való részvételt javasoljuk. A képzések tantestületi szinten, a pedagógusközösség minél magasabb létszámának bevonásával szerveződnek. Az alapozó képzések az adott intézményben, hiszen itt szervezetikultúra-fejlesztés is megvalósul, míg az alprogrami képzések optimális csoportlétszám esetében az adott intézményben, egyéb esetben képzési központokban valósulnak meg.

11. Szakmai támogatórendszer

A Komplex Alapprogram kidolgozása során kiemelt szempont volt, hogy a program bevezetése minél gördülékenyebben valósuljon meg az iskolákban. A bevezetéshez és a megvalósításhoz kapcsolódóan az alábbi online és jelenléti szolgáltatások érhetőek el azon intézmények részére, akik csatlakoznak a programhoz:

1. Pedagógus-továbbképzések (blended és távoktatásos formák)

A képzéshez tartozó valamennyi segédanyag (tananyag, tanulási útmutató, résztvevői ütemterv, résztvevői szolgáltatások rendszere, segédanyagok, elégedettségi kérdőívek) a pedagógus-továbbképzésben részt vevők számára.

2. Intézményi workshopok (pedagógusoknak, szülőknek)

3. Szülői, tanulói tájékoztatók/kiadványok

4. Intézményvezetői felkészítések

5. Szakmai kiadványok (több mint 50 kiadvány)

- Nevelési-oktatási program
- Tanítási-tanulási stratégia
- Alprogrami koncepciók
- Alprogrami eszköztár és feladatbank
- Alsós és felsős tanítói és tanári kézikönyvek
- Egyéb módszertani kiadványok
- Feladatillusztrációk, példák

12. Értékelés, a nyomon követés szempontjai

A KAPOCS-iskolahálózat egy olyan kezdeményezés, amelynek célja, hogy összefogja a Komplex Alaprogramot megvalósító intézményeket, és szakmai fórumot biztosítson a program sikeres megvalósítása és fejlődése érdekében. A KAPOCS-iskolahálózat működését az Eszterházy Károly Katolikus Egyetemen működő Komplex Alaprogram Országos Pedagógusképző és -továbbképző Központ koordinálja. A hálózat működése révén intenzívebbé válik a tapasztalatszerzés, az egymástól tanulás, az információcsere a program megvalósításáról, a hálózati működés lehetőséget teremt a jó gyakorlatok könnyebb megosztására is. A hálózat tagjai szakmai napokon vehetnek részt, ahol lehetőség nyílik a DFHT-KIP és a Komplex órák, valamint alprogrami foglalkozások megtekintésére.

B/4

Komplex Instrukciós Program

1. A program neve

Komplex Instrukciós Program

2. A program kidolgozója

A Palo Alto-i Stanford Egyetemen kidolgozott programot K. Nagy Emese dolgozta át a magyar viszonyokra és lett magyar innováció. A program gyakorlati alkalmazása a *Hejőkeresztúri IV. Béla Általános Iskolában* kezdődött el. Az innováció folyamatosan zajlik, a tapasztalatok feldolgozásának az eredményeként.

3. A program célja, alapelvei; a pedagógiai koncepció

A Komplex Instrukciós Program (a továbbiakban: KIP) olyan speciális, a tanulók közötti státusz helyzetet rendező, kooperatív tanulási eljárás, amely sikerélményeken keresztül a tanuláshoz való viszonyt kívánja javítani. Mindezt csoportmunkára építő foglalkozások keretében valósítja meg, amely a tanulókat közös gondolkodásra és kreatív ötletelésre készíteti.

A KIP olyan tanulási-tanítási stratégia, amely magas szinten teszi lehetővé a pedagógusok számára a tanulók közötti együttműködésen alapuló csoportmunka alkalmazását. Egyik fontos eleme az a sokféle képesség felhasználását igénylő feladat, amely minden tanulótól innovatív gondolkodást igényel a téma köré szervezett aktív csoportmunkára alapozva. Egy olyan speciális instrukciós stratégia, amelyen keresztül a tanár felkészíti a tanulókat az együttműködési szabályokra, valamint azokra a szerepekre, amelyek saját csoportmunkájuk vezetéséhez szükségesek. Továbbá fontos elemként jelenik meg az ismeretekhez való hozzáférés egyenlő lehetőségének biztosítása, felkészítés az osztályon belüli státuszproblémák felismerésére és kezelésére.

Az iskola pedagógusai a program segítségével a foglalkozások során 4-5 tagú csoportokat alkotnak és a tanulók különböző feladatköröket (kistanár, beszámoló, jegyzetelő, anyagfelelős, digitális eszközfelelős) betöltve, egymás segítségére, egymás képességeire utalva gyakorlatias feladatokat, példákat oldanak meg a tananyag, tudásanyag elsajátítására. A közös feladatmegoldás során a gyerekek problémamegközelítési módszereket, feladat megoldási stratégiákat tanulhatnak egymástól. A feladatok nemcsak az írás, olvasás, matematikai készségekre épülnek, megoldásukhoz a kézügyességre, vizuális, térbeli tájékozódási és egyéb gyakorlatias készségekre is szükség van, azaz a feladatok megkövetelik a gardneri intelligenciaterületek felhasználását.

A KIP tehát egy speciális, kimondottan a tanulók közötti státusz helyzetet rendező csoportmunkán alapuló módszer, ami lehetővé teszi, hogy a legtehetségesebbek és a tanulásban lemaradók együtt fejlődjenek, amely eredményeként a tanulók megtanulják egymás teljesítményét és erősségét értékelni. Két dolog érdekében alkalmazható a csoportmunka. Az egyik, hogy az alulmotiváltság megszüntetésével segítse elő a kognitív képességek fejlesztését, a másik, hogy segítse a diákok szocializálódását, elsősorban a tanulók közötti státusz helyzet rendezését, közelítését. A többféle képesség felhasználást igénylő csoportmunka alatt a pedagógusnak lehetősége nyílik a tanulók teljesítményének személy szerinti kiemelésére, azaz annak a megerősítésére, hogy alkotó módon járultak hozzá a csoportfeladat megoldásához. A csoportmunkát követő, képességekhez mért, a csoportmunka eredményét kötelezően

felhasználható személyre szabott feladatok követik, amely a tanulók egyéni fejlesztését teszik lehetővé.

A KIP alkalmazására lehetőség van többek között egy anyagrész összefoglalásánál, egy új tananyag rész előkészítésénél, de új ismeret szerzésére és feldolgozására is alkalmat adhat.

4. A program célcsoportja

A speciális csoportmunka-szervezésen alapuló KIP a különböző társadalmi helyzetű, különböző képességű és teljesítményű gyerekek oktatására, nevelésére alkalmas módszer, amely lehetővé teszi a tanulók közötti hatékony együttműködést. A KIP alkalmas a hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességét növelni, a leszakadást megakadályozni, ugyanakkor a tehetséges tanulókat maximális teljesítményre sarkalni. A KIP fő elemének a státuszkezelésnek köszönhetően, nem alakul ki káros szegregáció a közösségen belül.

5. Az alkalmazásának feltételei (erőforrások) vagy a program megvalósításának feltételrendszere

Jó tárgyi, infrastrukturális környezet, a taneszközökkel való jó színvonalú ellátottság.

6. A program megvalósításához szükséges személyi feltételek

A szakos ellátottság minél magasabb aránya (lehetőség szerint 100%), a gazdasági ügyekkel foglalkozó és a nevelő munkát segítő alkalmazottak megfelelő létszáma.

7. A program részei, összetevői

7.1. Helyzetelemzés – az adott intézményre vonatkozóan

7.2. Intézkedési terv

7.2.1. Tanítási-tanulási program

Az elsődleges cél a tanulók magasabb szintű gondolkodásának előmozdítása egy központi téma, egy alapvető kérdés köré szervezett csoportmunka segítségével. Nyitott végű, több megoldást kínáló feladatok biztosítják a tanulók egymástól független, kreatív gondolkodását, problémamegoldó képességének fejlesztését. A módszer egyik legfontosabb jellemvonása, hogy a feladatok megoldása különböző képességek alkalmazását teszi lehetővé, tehát a különböző szociális háttérrel, tudással rendelkező gyerekeknek alkalma nyílik a feladatok sikeres véghezvitelére, a csoportmunka megoldására.

A speciális munkaszervezés (vagyis a nyílt végű feladatokat magában foglaló csoportmunka) lehetőséget ad a pedagógusnak arra, hogy a feladatok sikeres végrehajtása érdekében megtanítsa a gyerekeket a csoporton belüli együttműködési normákra, a munkában a meghatározott szerepek elsajátítására. A tanárnak az óra során alkalma nyílik a csoport egésze és a csoporttagok egyedi munkájának követésére, és az osztályon belüli hierarchikus rendnek a megváltoztatására, mely alapján véve felelős a csoporton belüli egyenlőtlenség kialakulásáért.

Ahhoz, hogy minden tanuló számára biztosított legyen a tanulásban történő előmenetel, a tanárnak meg kell tanulnia a diákok között kialakult státuszproblémák kezelését. A KIP eddigi kutatási eredményei azt támasztják alá, hogy minél többet beszélget és dolgozik együtt a csoport, annál többet tanulnak a gyerekek. A KIP-ben a tanár célja az, hogy minden diáknak megadja a lehetőséget a munkában való egyenrangú munkavégzésre, tudatosítja, hogy mindenkinek van olyan képessége, amely alkalmassá teszi a feladatok megoldásában való sikeres közreműködésre.

7.2.2. Tanítási-tanulási környezet

A Program a csoportmunkán alapul, ahol a tanulók egy olyan heterogén összetételű munkacsoport tagjai, amelynek egyes tagjai a feladatokat alkalmazás szintjén hajtják végre, mások gondolkodva, új megoldásokat keresve, magas szinten teljesítenek.

A csoporttevékenység az osztálytermi munka magja. A csoportmunka eszközei a csoportfeladatlapok, az egyéni feladatlapok, ill. a munkához szükséges eszközök és anyagok. Az egyéni feladatok lehetővé teszik a tanulók egyéni, képességekhez mért fejlesztését.

A tanár munkája során szakít a rutin-döntéshozatallal. Reagálása attól függ, hogy a csoport milyen úton hajtja végre a feladatot és a meglévő státuszprobléma milyen jellegű beavatkozást igényel. A kiadott feladatok jellege megkívánja, hogy új és differenciált feladatokat és módszereket alkalmazzon, ezzel készítetve absztrakt gondolkodásra a tanulókat. Az egyéni feladatot pedig úgy határozza meg, hogy a diáknak szüksége legyen a csoportfeladat eredményére, vagyis jelentkezik annak az igénye, hogy a közös csoportfeladat végrehajtása megfelelő színvonalú legyen az egyéni továbbhaladás érdekében. Ezeknek az elveknek a betartása figyelmes, logikus munkaszervezést kíván.

7.2.3. Mérési-értékelési rendszere

Az órai munka mérése, értékelése a csoportfeladatokon és az egyéni feladatmegoldásokon keresztül történik.

7.2.4. Pedagógus-továbbképzési programja –

Miskolci Egyetem: *Komplex Instrukciós Program (KIP) mint tanulói státuszkezelő eljárás*, 30 órás akkreditált képzés

7.2.5. Szakmai támogató rendszer

A program gyakorlott képzői a hejőkeresztúri, valamint a KIP-es iskolák tantestületeinek tagjai és a Miskolci Egyetem oktatói.

8. Az értékelés, a nyomon követés szempontjai

A KIP bevezetését követő első félévben vezetett megfigyelő lapok a tanárok és tanulók órai tevékenységének, magatartásának változását mutatják meg, ezzel irányítva a pedagógusok figyelmét a tudatos státuszkezelő tanórai viselkedésre.

Az óramegfigyelés alapvetően két részből áll: egyrészt érdemes megvizsgálni a tanárok tevékenységét a tanári megfigyelőlapok segítségével, illetve az egész osztály részére kidolgozott megfigyelési lapokkal érdemes rögzíteni a gyermekek tevékenységét, vagyis a mérőlapok a tanárookra és a tanulókra vonatkozóan egy adott időpontra, csoportmunkára vonatkozó mérési eredményeket tartalmazzák.